

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

_____ Людмила ЦИМБАЛ

(підпис)

«_____» _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної економіки

_____ Ярослава СТОЛЯРЧУК

(підпис)

«_____» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти _____ Бобровській Тетяні Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ очної (денної)

_____ форми навчання

очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему: **«Європейська зелена економіка у глобальній моделі сталого розвитку»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «20» червня 2023 р. № 851-ст

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах: вітчизняної та зарубіжної науково-методичної, статистичної та періодичної літератури, офіційних звітів Організації Об'єднаних Націй, UNICEF, Міністерства Економіки України, законів та офіційних постанов ЄС та України, Світового Банку, офіційних ресурсів мережі Internet.

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	МОДЕЛЬ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В СИСТЕМІ ПРІОРІТЕТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Розділ 2	РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
Розділ 3	ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ПРИНЦИПАХ ЗЕЛЕНОЇ МОДЕЛІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ
Об'єкт дослідження:	взаємодія між європейською зеленою економікою та глобальною моделлю сталого розвитку.
Предмет дослідження:	різноманітні аспекти, такі як моделі, фактори, умови, тенденції, стратегії, механізми та інструменти, а також перспективи розвитку Європейської зеленої економіки в глобальній моделі сталого розвитку.
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	глибокий аналіз та розгляд ролі Європейської зеленої економіки в глобальній моделі сталого розвитку шляхом систематизації теоретичних основ управління зеленим економічним розвитком та всебічним аналізом умов, факторів, моделей, тенденцій, стратегій, механізмів та інструментів, а також оцінки результативності та ефективності зелених ініціатив, обґрунтування рекомендацій щодо методів стимулювання зеленої економіки Європейського союзу та України.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1 визначити сутність концепції сталого розвитку та передумови його формування в глобальних умовах; дослідити теоретико-методологічні основи становлення моделі зеленої економіки; висвітлити зелену економіку як складову політики сталого розвитку Європи.

У розділі 2 обґрунтувати модель зеленої економіки в стратегії глобального лідерства ЄС в боротьбі з кліматичними змінами; відобразити особливості реалізації моделі зеленої економіки у різних галузях і країнах ЄС; визначити проблеми реалізації моделі зеленої економіки в ЄС.

У розділі 3 розглянути національну політику розвитку зеленої економіки в Україні; визначити практичні задачі імплементації моделі зеленої економіки в Україні в умовах повоєнного відновлення та на шляху до членства в ЄС.

Завдання підготував науковий керівник

(підпис)
«_____» _____ 20__ р.

В.К. Загарій
(ініціали, прізвище)

Завдання одержав здобувач

(підпис)
«_____» _____ 20__ р.

Т.С. Бобровська
(ініціали, прізвище)

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 70 сторінок, 5 таблиць, 7 рисунків, перелік джерел посилання з 82 найменувань, додатки.

«Європейська зелена економіка у глобальній моделі сталого розвитку»

(назва кваліфікаційної магістерської роботи)

Об'єктом дослідження є взаємодія між європейською зеленою економікою та глобальною моделлю сталого розвитку.

Предметом дослідження є різноманітні аспекти, такі як моделі, фактори, умови, тенденції, стратегії, механізми та інструменти, а також перспективи розвитку Європейської зеленої економіки в глобальній моделі сталого розвитку.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – глибокий аналіз та розгляд ролі Європейської зеленої економіки в глобальній моделі сталого розвитку шляхом систематизації теоретичних основ управління зеленим економічним розвитком та всебічним аналізом умов, факторів, моделей, тенденцій, стратегій, механізмів та інструментів, а також оцінки результативності та ефективності зелених ініціатив, обґрунтування рекомендацій щодо методів стимулювання зеленої економіки Європейського союзу та України.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- визначити сутність концепції сталого розвитку та передумови його формування в глобальних умовах;
- дослідити теоретико-методологічні основи становлення моделі зеленої економіки;
- висвітлити зелену економіку як складову політики сталого розвитку Європи;
- обґрунтувати модель зеленої економіки в стратегії глобального лідерства ЄС в боротьбі з кліматичними змінами;
- відобразити особливості реалізації моделі зеленої економіки у різних галузях і країнах ЄС;
- визначити проблеми реалізації моделі зеленої економіки в ЄС;
- розглянути національну політику розвитку зеленої економіки в Україні;
- визначити практичні задачі імплементації моделі зеленої економіки в Україні в умовах повоєнного відновлення та на шляху до членства в ЄС.

Практичне значення отриманих результатів роботи. Кваліфікаційну роботу пропонується використовувати при розробці аналітичних звітів, наукових статей, тез доповідей. Результати магістерської роботи можуть бути використані національним урядом України для формування практичних задач імплементації моделі зеленого розвитку країни на основі досвіду ЄС, механізмів та інструментів реалізації зеленої відбудови та трансформації.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: сталий розвиток, зелена економіка, енергоефективність, економічний розвиток, кліматичні зміни.

Відгук

на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Бобровської Т. С.

на тему «Європейська зелена економіка у глобальній моделі сталого
розвитку»

1. Актуальність теми: Сучасні процеси модернізації національної економік країн світу та України зіштовхуються з проблемами обмеженості ресурсів і забруднення навколишнього середовища, які в подальшому негативно впливають на фактори виробництва. Одним із напрямків забезпечення сталого розвитку національного господарства є впровадження, так званої, зеленої економіки, яка сприяє зниженню ризиків для навколишнього середовища та ресурсозбереженню, залученню приватних, державних та міжнародних інвестицій. Тому тема надзвичайно актуальна.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: В роботі визначено сутність концепції сталого розвитку та передумови його формування в глобальних умовах; досліджено теоретико-методологічні основи становлення моделі зеленої економіки; висвітлено зелену економіку як складову політики сталого розвитку Європи; обґрунтовано модель зеленої економіки в стратегії глобального лідерства ЄС в боротьбі з кліматичними змінами; відображено особливості реалізації моделі зеленої економіки у різних галузях і країнах ЄС; визначено проблеми реалізації моделі зеленої економіки в ЄС.

3. Наявність самостійних розробок автора: У роботі розглянуто національну політику розвитку зеленої економіки в Україні, і на цій основі визначено практичні задачі імплементації моделі зеленої економіки в Україні в умовах повоєнного відновлення та на шляху до членства в ЄС.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій. Кваліфікаційну роботу пропонується використовувати при розробці аналітичних звітів, наукових статей, тез доповідей. Результати магістерської роботи можуть бути використані національним урядом України для формування практичних задач імплементації моделі зеленого розвитку країни на основі досвіду ЄС, механізмів та інструментів реалізації зеленої відбудови та трансформації.

5. Наявність недоліків: По тексті роботи зустрічаються окремі редакційні огріхи.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота відповідає всім поставленим вимогам, може бути допущена до захисту перед екзаменаційною комісією і заслуговує на оцінку 46 балів.

Науковий керівник: доцент кафедри міжнародної економіки, к.е.н., доцент

Загарій В.К.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

“12” листопада 2023 р.

Рецензія

на кваліфікаційну магістерську роботу

здобувача вищої освіти

Бобровської Тетяни Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема **«Європейська зелена економіка у глобальній моделі сталого розвитку»**

Актуальність теми кваліфікаційної роботи і доцільність її розроблення. В умовах глобальної конкуренції зелена економіка виступає як ключовий фактор для досягнення конкурентоспроможності. Високорозвинені технології, інноваційні рішення та практики в сфері сталого розвитку можуть відігравати важливу роль у забезпеченні економічного зростання та стійкої конкурентоспроможності економіки України, тому тема являється дуже актуальною.

Якість проведеного дослідження. У першому розділі автор глибоко дослідила та змістовно виклала сутність понять сталий розвиток та зелена економіка, чітко сформульовано власні висновки з зазначених тем. Було надано основну інформацію про Європейський зелений курс та його особливості. Інформаційною основою стали не лише наукові статті, а й офіційна нормативно-правова документація та актуальні дослідження з представлених тем.

У другому розділі студентка розповіла про модель зеленої економіки в стратегії глобального лідерства ЄС в боротьбі з кліматичними змінами, відобразила особливості її реалізації. Завдяки цьому було виявлено суттєві проблеми та можливі способи їх вирішення, які стали основою для проведення даного дослідження.

У третьому розділі студентка розглянула національну політику розвитку зеленої економіки в Україні і внесла всебічні пропозиції щодо практичних можливостей і задач імплементації моделі зеленої економіки в Україні в умовах повоєнного відновлення та на шляху до членства в ЄС. Зроблені автором

висновки можуть бути використані для формування механізмів та інструментів реалізації зеленої відбудови та трансформації України на основі досвіду ЄС.

Позитивні риси кваліфікаційної роботи. Після ознайомлення з даною кваліфікаційною роботою, можна зробити висновки, що автор опрацювала багато вітчизняних і зарубіжних матеріалів, таких як наукові роботи, статті, навчальні посібники та книги; було розглянуто багато нормативно-правової документації України та ЄС. Практично всі використані джерела являються новими та актуальними, за виключенням декількох наукових посібників та статей з базовою теоретичною інформацією. Все це дозволило глибоко розкрити тему і провести дане дослідження на високому рівні. Стиль викладу достатньо добре витриманий в усіх розділах. У роботі представлена докладна теоретична інформація, добре проведений аналіз, дані чіткі висновки та рекомендації щодо імплементації моделі зеленого розвитку України на основі досвіду ЄС.

Зауваження. У кваліфікаційній роботі не було виявлено значних недоліків, але в тексті роботи можна знайти редакційні неточності, такі, як декілька пунктуаційних і граматичних помилок. Згідно з думкою рецензента, зазначені недоліки є несуттєвими, а тому не повинні негативно позначитися на оцінці, яку отримує автор. Студентці можна поставити оцінку «відмінно».

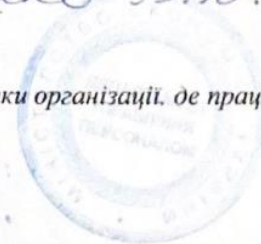
Практична значимість висновків і рекомендацій заключається в тому, що результати магістерської роботи можуть розглядатися для використання національним урядом України для формування практичних задач імплементації моделі зеленого розвитку країни на основі досвіду ЄС, механізмів та інструментів реалізації зеленої відбудови та трансформації.

Нагальник відділу державної політики у сфері інвестицій, підприємств та інструментів застосування інструментів державного регулювання економіки Міністерства економіки України, доктор філософії
Місце роботи та посада рецензента
Науковий ступінь, учене звання (за наявності) Анна Андрівна Андрівна
(посада, підпис)

Підпис засвідчую:

В.В. Жаліло
(підпис, ПІБ)

Місце печатки організації, де працює рецензент



ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МОДЕЛЬ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В СИСТЕМІ ПРІОРІТЕТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	7
1.1. Передумови формування концепції сталого розвитку в глобальних умовах.....	7
1.2. Теоретико-методологічні основи становлення моделі зеленої економіки.....	13
1.3. Зелена економіка як складова політики сталого розвитку Європи.....	19
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	27
2.1. Модель зеленої економіки в стратегії глобального лідерства ЄС в боротьбі з кліматичними змінами.....	27
2.2. Особливості реалізації моделі зеленої економіки у різних галузях і країнах ЄС.....	34
2.3. Проблеми реалізації моделі зеленої економіки в ЄС.....	42
РОЗДІЛ 3. ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ПРИНЦИПАХ ЗЕЛЕНОЇ МОДЕЛІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	52
3.1. Національна політика розвитку зеленої економіки в Україні.....	52
3.2. Практичні задачі імплементації моделі зеленої економіки в Україні в умовах повоєнного відновлення та на шляху до членства в ЄС.....	60
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Сучасний світ стоїть перед терміною потребою виробництва та споживання, які б не лише забезпечували економічний розвиток, але й зберігали екологічну рівновагу та враховували соціальні аспекти сталого розвитку. У цьому контексті, концепція зеленої економіки стає визначальною, визнаною та актуальною стратегією для досягнення глобальної стійкості та забезпечення добробуту сучасних та майбутніх поколінь.

Протягом останніх десяти років на тлі серйозних негативних змін у природному середовищі, питання, пов'язані з екологією, збереженням та захистом довкілля, стали дедалі більш актуальними. Особливо важливими стають аспекти екологізації економіки, оскільки саме економічна сфера людської діяльності завдає значної шкоди навколишньому середовищу. Це відбувається через неправильне та нераціональне використання природних ресурсів, постійне збільшення обсягів виробництва та зростання кількості промислових об'єктів, які не відповідають екологічним нормам безпеки тощо. Одним із ілюстративних прикладів екологічно-орієнтованої економічної моделі слугує концепція зеленої економіки Європейського союзу. Вона визначає собі амбіційні цілі, конкретні метричні показники та комплекс заходів для досягнення цих цілей.

Актуальність теми дослідження Європейська зелена економіка у глобальній моделі сталого розвитку набуває особливого значення в сучасному світі, охопленому комплексними викликами екологічної, економічної та соціальної природи. В контексті глобального конкурентного середовища, зелена економіка стає стратегічно важливим чинником для досягнення конкурентоспроможності. Розвинені технології, інноваційні рішення та сталі практики в сфері сталого розвитку можуть стати основою для економічного зростання та стійкої конкурентоспроможності економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на актуальність концепції зеленої економіки, напрацювання науковців в цьому напрямі є широко направлені. Заслуговують на увагу наукові праці таких авторів: Аллен С.,

Барбієр Е., Богуш Л., Брундланд. Г, Васильчук І., Глинська А., Като М., Кеннет М., Кучеров А., Марканді А., Метьюс Р., Панюк Т., Паулі Г., Підліснюк В., Пугачова Н., Солошич І., Шибилєва О.

Мета дослідження – глибокий аналіз та розгляд ролі Європейської зеленої економіки в глобальній моделі сталого розвитку шляхом систематизації теоретичних основ управління зеленим економічним розвитком та всебічним аналізом умов, факторів, моделей, тенденцій, стратегій, механізмів та інструментів, а також оцінки результативності та ефективності зелених ініціатив, обґрунтування рекомендацій щодо методів стимулювання зеленої економіки Європейського союзу та України.

Для досягнення мети були поставлені та виконані такі *завдання*:

- визначити сутність концепції сталого розвитку та передумови його формування в глобальних умовах;
- дослідити теоретико-методологічні основи становлення моделі зеленої економіки;
- висвітлити зелену економіку як складову політики сталого розвитку Європи;
- обґрунтувати модель зеленої економіки в стратегії глобального лідерства ЄС в боротьбі з кліматичними змінами;
- відобразити особливості реалізації моделі зеленої економіки у різних галузях і країнах ЄС;
- визначити проблеми реалізації моделі зеленої економіки в ЄС;
- розглянути національну політику розвитку зеленої економіки в Україні;
- визначити практичні задачі імплементації моделі зеленої економіки в Україні в умовах повоєнного відновлення та на шляху до членства в ЄС.

Об'єктом дослідження є взаємодія між європейською зеленою економікою та глобальною моделлю сталого розвитку.

Предметом дослідження є різноманітні аспекти, такі як моделі, фактори, умови, тенденції, стратегії, механізми та інструменти, а також перспективи розвитку Європейської зеленої економіки в глобальній моделі сталого розвитку.

В ході роботи використовувалися різні *методи наукового дослідження*: аналіз, синтез, індукція, дедукція, класифікація, теоретичні методи (системний аналіз), економіко-статистичні та інші.

Теоретична значущість дослідження полягає у визначенні теоретичних положень моделі зеленої економіки, її основних стратегій та механізмів. У процесі роботи була проаналізована зелена економіка як складова політики сталого розвитку Європи та можливості її імплементації в Україні.

Методологічна значущість дослідження. Методологічне значення даного дослідження базується на соціально-економічному, системному та інформаційному підході, який науково демонструє сутність, проблеми та основні елементи процесу впровадження зеленої економіки, визначає напрямки подальшого розвитку зростання зеленої економіки та її дієвість у сучасній дійсності України.

Практичне значення отриманих результатів. Кваліфікаційну роботу пропонується використовувати при розробці аналітичних звітів, наукових статей, тез доповідей. Результати магістерської роботи можуть бути використані національним урядом України для формування практичних задач імплементації моделі зеленого розвитку країни на основі досвіду ЄС, механізмів та інструментів реалізації зеленої відбудови та трансформації.

Інформаційною базою дослідження є монографії, науково-аналітичні статті вітчизняних і зарубіжних науковців, фахівців-практиків, закони та офіційні постанови ЄС та України, звіти міжнародних організацій Організації Об'єднаних Націй, Світового Банку та результати власних досліджень щодо ефективності та переваг впровадження концепції зеленої економіки з огляду на міжнародний досвід, а також матеріали, опубліковані в періодичних виданнях та в мережі Інтернет. У ході підготовки кваліфікаційної роботи було розглянуто стратегії України та інших країн світу, які розглядають впровадження та реалізацію зеленої економіки як складову політики сталого розвитку.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів (8 підрозділів), висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи складає 70 сторінок.

РОЗДІЛ 1. МОДЕЛЬ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1. Передумови формування концепції сталого розвитку в глобальних умовах

Внаслідок реформування економіки на шляху до створення стійкого та гармонійного співвідношення між соціально-економічними та екологічними аспектами концепція сталого розвитку стала важливою складовою наукових досліджень в сучасному світі.

Визначення сталого розвитку включає досягнення довгострокового економічного зростання, яке орієнтоване на збереження цивілізації та біорізноманіття. Перехід до економічного розвитку, заснованого на стійкості, необхідний для примирення відносин між суспільством і природою, а не продовження техногенного розвитку, який спирається на швидке споживання відновлюваних і невідновлюваних природних ресурсів.

Дослідження науковців [1, с. 762] припускають, що концепція сталого розвитку першочергово започаткувалася в екологічному контексті стосовно галузі лісового господарства та базувалася на лісокультурному принципі [2, с. 5]. Зі встановленням природоохоронних норм у 1970-х роках сталий розвиток перетворився на стратегічну проблему, керовану ринковими силами.

Завдяки напрацюванням Римського клубу – міжнародної громадської організації, що об'єднала видатних учених світу для дослідження глобальних проблем людства та прогнозування його майбутнього, до якої входять представники світової політичної, фінансової та наукової еліти, у 70-х роках ХХ століття поняття «сталий розвиток» було залучено до широкого вжитку [3, с. 24]. Майже кожна концепція, що була оприлюднена в доповідях Римського клубу, стала орієнтиром та знайшла своє відображення в рамкових законодавчих ініціативах глобальної міжнародної організації ООН.

У звіті Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку

«Наше спільне майбутнє» 1987 року прем'єр-міністр Норвегії Гру Харлем Брундланд вперше сформулювала поняття «сталий розвиток» в його сучасному розумінні. Згідно її теорії, сталим є такий розвиток, що задовольняє потреби сьогодення, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольнити свої власні потреби. У сталому розвитку важливо розуміти його як активний процес трансформації, а не статичний стан адаптації. В цьому процесі масштаби ресурсного використання, напрямки інвестицій, технологічного розвитку та інституційні зміни активно відповідають поточним і майбутнім потребам. Важливо також виділити, що поняття розвитку, згідно визначенню ООН, не є по своїй суті лише зростанням, але передбачає, в першу чергу, вдосконалення та комплексні якісні модифікації [4, с. 17].

У Конвенції про охорону біологічного різноманіття ООН [5] використовується термін «стале використання компонентів біологічного різноманіття», що означає збереження здатності живих істот задовольняти потреби та очікування нинішніх і майбутніх поколінь досягається шляхом використання біологічного різноманіття таким чином, що не призводить до довгострокового виснаження.

Концепція сталого розвитку виникла як своєрідна опозиція до агресивної економічної експансії, що представляє собою суто інтенсивне розширення і не бере до уваги соціальні та екологічні питання.

Вітчизняні та зарубіжні науковці дають багато різних визначень концепції сталого розвитку. А. Глинська [6, с. 6] виражає впевненість в тому, що поняття «сталий розвиток» більшим чином уособлює у собі ефективність та якість, ніж швидкісний розвиток, та представляє собою механізм, індикатори та характеристики якого не стоять на одному місці та мають позитивну динаміку у довгостроковому майбутньому.

Панюк Т.П. та Богуш Л.А. [7, с. 84] зазначають у своїй науковій праці, що основоположна ідея, яка була покладена в концепцію сталого розвитку – це саме розуміння різниці між економічним розгортанням, що спрямоване на швидкий ріст кількісних характеристик, і розвитком, який представляє собою якісну

трансформацію за рахунок покращення та модернізації матеріально-технічної інфраструктури та стратегій управління. Провідна ідея концепції сталого розвитку лежить у знаходженні рівноваги, оптимізації між реалізацією бажань та потреб сучасного суспільства та майбутніх поколінь в економічному секторі, стабільному та екологічно чистому навколишньому середовищі, а також високому рівні соціального благополуччя.

І. Васильчук [8, с. 41] висловлює думку, що економічний елемент сталого розвитку зумовлює підтримку планомірного стійкого росту частки ринку та обсягів продажу готової продукції, які мають призвести до зростання фінансових показників, але за умов зниження затрат і запобіганню нанесення збитків екології планети. У цей же час зростання фінансових показників має здійснюватися за умов зниження шкідливого впливу результатів діяльності підприємства на навколишнє середовище, в тому числі і на людське населення, як частину екосистеми.

У своїй праці Руггеріо К. [9, с. 4] акцентує увагу на тому, що наука про стійкість виникла задля пояснення важливої взаємодії між природними та соціальними характеристиками, покращення здатності спрямовувати цю взаємодію на більш стійку траєкторію. Сутність поняття сталого розвитку заключає в собі нагальну необхідність людства відмовитися від шкідливої соціально-економічної діяльності та зайнятися діяльністю з позитивним екологічним, економічним і соціальним впливом.

Кігі Дж. [10, с. 295] визначає сталий розвиток як мережу соціально-виробничих відносин, завдяки якій встановлюється найкращий можливий баланс між економічним зростанням і нормалізацією якісного стану природи, одночасно задовольняючи зростаючі матеріальні та духовні потреби населення.

Провівши аналіз термінології законодавства на порталі zakon.rada.gov.ua [11] щодо тлумачення поняття «сталий розвиток», встановлено вузьке коло нормативно-правових актів, що використовують повне словосполучення або ж обмежуються характеристикою сталості об'єкта. В Законі України «Про засади державної регіональної політики» [12, с. 8] є визначення сталого розвитку як

розвитку суспільства для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь. У Законі України про землеустрій [13, с. 2] характеристика «сталій» стосується землекористування – форм та методів використання земель, що забезпечують оптимальні параметри екологічних і соціально-економічних функцій територій. Особливо слід акцентувати увагу на Концепції сталого розвитку населених пунктів [14, с. 1], де наведено тлумачення терміну «сталій розвиток населених пунктів» як соціально, економічно і екологічно збалансований розвиток міських і сільських поселень, спрямований на створення їх економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів. В ратифікованих Україною міжнародних документах щодо питань довкілля та біорізноманіття [15] теж застосовується характеристика сталості.

Глобальні цілі сталого розвитку, погоджені ООН у 2015 р., було адаптовано та викладено у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [16, с. 12]. У документі було наведено результати адаптації 17 глобальних цілей (Додаток А) сталого розвитку (ЦСР) з урахуванням специфіки національного розвитку. З використанням сценарних підходів у розрахунках і прогнозуванні визначено орієнтири досягнення до 2030 року для визначення довгострокового напрямку розвитку країни.

Указом Президента України від 2019 р. рекомендовано враховувати Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року під час визначення напрямів наукових досліджень [16, с. 1].

Сімнадцять Цілей сталого розвитку і 169 завдань орієнтовані на розвиток здобутків, досягнутих у рамках Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ) [17, с. 8], і на завершення реалізації завдань, які не вдалося виконати. Вони мають комплексний та неподільний характер і забезпечують зрівноваження трьох вимірів сталого розвитку: економічного, соціального та екологічного. ЦСР доповнюють ЦРТ, які були узгоджені урядами у 2001-му році. Їх термін добіг кінця в грудні 2015-го року. До восьми ЦРТ належали такі цілі:

1. Подолання бідності та голоду.

2. Загальнодоступна освіта.
3. Гендерна рівність, зниження рівня смертності серед дітей та матерів.
4. Боротьба зі СНІДом, малярією та іншими хворобами.
5. Екологічна стійкість.
6. Розвиток міжнародного партнерства.

На жаль, цим цілям не вдалося подолати головні причини бідності та відчутно зменшити гендерну нерівність. У цілях не йшлося про права людини та не конкретизувались питання економічного розвитку. Теоретично ЦРТ стосувались усіх країн, але реально бідні країни могли їх досягнути лише за фінансової допомоги багатих країн. З Цілями сталого розвитку навпаки – кожна країна повинна буде працювати, щоб досягнути таких поставлених завдань:

1. Покінчити з бідністю в усіх її формах в усьому світі.
2. Покінчити з голодом, забезпечити продовольчу безпеку і поліпшення харчування і сприяти сталому розвитку сільського господарства.
3. Забезпечити здоровий спосіб життя і сприяти добробуту для всіх в будь-якому віці.
4. Забезпечити всеохоплюючу і справедливу якісну освіту і заохочувати можливості навчання протягом усього життя для всіх.
5. Домогтися гендерної рівності та розширити права і можливості всіх жінок.
6. Забезпечити наявність і раціональне використання водних ресурсів та санітарії для всіх.
7. Забезпечити загальний доступ до недорогого, надійного, стійкого і сучасного енергопостачання.
8. Сприяти неухильному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх.
9. Створити гнучку інфраструктуру, сприяти всеосяжній і стійкій індустріалізації і заохочувати інновації.
10. Зменшити нерівність всередині країн і між ними.

- 11.Зробити міста і населені пункти відкритими, безпечними, життєздатними і стійкими.
- 12.Забезпечити стійкі моделі споживання і виробництва.
- 13.Вжити термінових заходів з боротьби зі зміною клімату та її наслідками.
- 14.Зберігати і раціонально використовувати океани, моря і морські ресурси в інтересах сталого розвитку.
- 15.Зберігати і відновлювати екосистеми суші і сприяти їх раціональному використанню, раціонально розпоряджатися лісами, боротися з опустелюванням, зупинити і повернути назад процес деградації земель і зупинити процес втрати біорізноманіття.
- 16.Сприяти створенню мирних і вільних від соціальних бар'єрів суспільств в інтересах сталого розвитку, забезпечувати доступ до правосуддя для всіх і створювати ефективні, підзвітні і засновані на широкій участі установи на всіх рівнях.
- 17.Зміцнювати засоби досягнення сталого розвитку та активізувати роботу механізмів Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.

Усі цілі взаємопов'язані між собою, успіх в одній впливає на успіх інших. На управління обмеженими природними ресурсами впливають загрози зміни клімату; гендерна рівність і покращення здоров'я населення ефективно для зменшення бідності, а сприяння миру та інклюзивним суспільствам позитивно впливає на економічне процвітання та зменшення нерівності.

Численні глобальні кризи виникли через російсько-український конфлікт. Війна - це катастрофа для просування імперативів глобального розвитку. Ескалація конфлікту є суттєвою перешкодою для досягнення Цілей сталого розвитку згідно з ООН. Крім людських жертв, збройний конфлікт сильно впливає на навколишнє середовище, економіку та суспільство. Це започаткувало низку подій, які мали глобальні наслідки, зокрема у сферах енергетики та продовольства [18, с. 271].

Наразі безліч міст та селищ уже зруйновані війною, яка також погіршує санітарний стан людських домівок та якість поверхневих і підземних вод.

Зростання цін на нафту та газ негативно впливає на морське середовище, що також призводить до деградації наземної екосистеми, має значний вплив на енергетичний ринок та завдає шкоди цивільній інфраструктурі [19]. Вторгнення росії в Україну є ще одним величезним економічним спадом, посиленням негативними наслідками масової пандемії. В Україні спостерігався масштабний еміграційний «бум» і значний сплеск безробіття. Через глобальний вплив конфлікту, інфляція та ціни на продовольство/енергію продовжували зростати [20].

Війна впливає на формування та реалізацію політики сталого розвитку в Україні та підносить певні Цілі над іншими. Напад на нашу країну ставить під загрозу втрати не лише людські життя та матеріальні ресурси, а й досягнення всіх цілей, поставлених до 2030 року. Крім того, конфлікт перешкодив відновленню від COVID-19 і завадив прогресу регіональних і глобальних ЦСР. Наслідки є прямими та будуть мати великі наслідки ще довго в майбутньому. Саме тому основою глобального сталого розвитку є мир. [21; 22, с. 132].

1.2. Теоретико-методологічні основи становлення моделі зеленої економіки

Зростання матеріального добробуту людства за останні десятки років було здобуто за рахунок погіршення стану навколишнього середовища планети. Сталого розвитку неможливо досягти, якщо економічний розвиток не буде суттєво змінено для подолання екологічних загроз. Для відновлення природного середовища та підтримки гідного рівня життя населення економісти, соціологи, політики, представники природничих наук, бізнесмени почали шукати нові шляхи та методи розвитку. Шлях реформації до зеленої економіки був одним із результатів, і він набув значної популярності завдяки підтримці міжнародних організацій, а також місцевих органів влади.

Основною тенденцією сучасного суспільного розвитку є поширення глобальних процесів. Природні ресурси все більше виснажуються в міру

масштабізації світової економіки. Потреба в ресурсах перевищує як доступні обсяги, так і швидкість їх природного поповнення. Природні запаси планети неминуче виснажуються, що призводить до збіднення екосистем, забруднення води та повітря, а також до погіршення навколишнього середовища та низького рівня життя. Результатом загострення перелічених проблем є популяризація зеленої або екологічної економіки у світових суспільно-політичних і наукових колах. Ця тенденція зберігається вже деякий час. Необхідні широкі наукові дослідження, що включатимуть використання конкретних міждисциплінарних моделей, щоб оцінити та скласти бюджет для розвитку витрат на ресурси на зеленій основі.

Поряд із зеленою економікою як практичним втіленням концепції сталого розвитку існує обґрунтована Г. Паулі в межах діяльності Римського клубу синя економіка, що визначається як перехід до нового типу мислення. Її автор акцентує увагу на необхідності відмови від застарілих звичок і поглядів та пошуку нових рішень [23, с. 18]. Хоча важливість балансування процесів набуває все більшого визнання, мало хто знає, як зробити його прибутковим. Незважаючи на всі свої безумовні переваги, синя економіка, заснована на глибокому розумінні законів природи та їх застосуванні в реальному житті, на сьогоднішній день є, скоріше, методикою навчання, за допомогою якої можна навчити правильному підходу до екологічних перетворень виробництва та нового економічного розвитку.

Нинішня економічна система, відома як коричнева економіка, досягла певних успіхів у плані підвищення рівня життя населення і його окремих груп зокрема, але вона недосконала. Нестача прісної води, продовольства та енергії, відсутність безпеки людей і країн. Все це представляє загрозу для нинішнього і майбутніх поколінь. Тому бачення найближчого майбутнього пов'язане з зеленою економікою, яка надає реальний механізм для зміни поточної економічної моделі. [24].

Термін зелена економіка був вперше введений в обіг у 1989 р. у доповіді [25, с. 14], підготовленій групою економістів-екологів для уряду Об'єднаного

Королівства в рамках консультацій щодо забезпечення сталого розвитку та його вимірювання.

Визначення зелена економіка вперше було використано у 1989 році у звіті [25, с.14], підготовленому для уряду Великобританії групою економістів-екологів в рамках консультацій щодо сталого розвитку та його вимірювання.

Багато вчених вивчали теоретичні та практичні аспекти концепції зеленої економіки. Като М. С. [26, с. 5] у своїй праці зазначає, що зелена економіка відрізняється від домінуючої економічної парадигми і за своєю суттю стосується соціальної справедливості. Для основної економіки «економіка добробуту» є доповненням, незначною частиною дисципліни, яка розглядається лише периферійно. Для зеленого економіста рівність і справедливість є основою людської діяльності та мають пріоритет над такими міркуваннями, як ефективність. Кеннет М. [27, с. 234] висловлює думку, що зелена економіка означає засіб реалізації соціальної та екологічної справедливості, і як засіб для змін, і як ціль їх досягнення; дилема полягає в тому, як узгодити те, що може і часто видається суперечливим вибором, віддаючи перевагу навколишньому середовищу над справедливістю чи навпаки. Людство не може вибрати один варіант замість іншого, оскільки вони, зрештою, взаємозалежні.

Деякі з інших найрозповсюдженіших визначень зеленої економіки представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Визначення терміну зелена економіка від різних авторів [28, с. 122; 29, с. 561; 30; 31, с. 19; 32, с. 11]

Визначення	Автор визначення
Зеленою економікою вважається той процес, що приводить до підвищення добробуту людей і зміцнення соціальної справедливості при одночасному зниженні ризиків для довкілля і дефіциту екологічних ресурсів.	Солошич І.О., Підліснюк В. В.
У більш вузькому трактуванні зелену економіку розуміють як розроблення, виробництво та експлуатацію технологій та обладнання для контролю і зменшення викидів забруднювальних речовин і парникових	Кучеров А. В., Шибилева О. В.

газів, моніторингу та прогнозування кліматичних змін, а також технологій енерго- та ресурсозбереження та відновлюваної енергетики.	
Зелена економіка – це економіка, що підвищує добробут людей та забезпечує соціальну справедливість і при цьому істотно знижує ризики для навколишнього середовища та його збіднення.	UNEP
Зелена економіка інтегрує в собі екологію людини та простору в одне системне ціле за допомогою економічних, зокрема ефективних ринкових механізмів, вирішуючи відповідне перспективне завдання сталого розвитку.	Патон Б. Є.
Зелена економіка – оптимізоване використання незамінних, взаємодоповнювальних як природних, так і людських ресурсів, урахування інтересів усього суспільства.	Люльчак З. С., Гречанюк Д. О.

Підсумовуючи більшість тлумачень поняття «зелена економіка», можна сказати, що це взаємопов'язана екосистема, економіка, добробут людей та їхні відповідні типи капіталу (рис. 1.2).

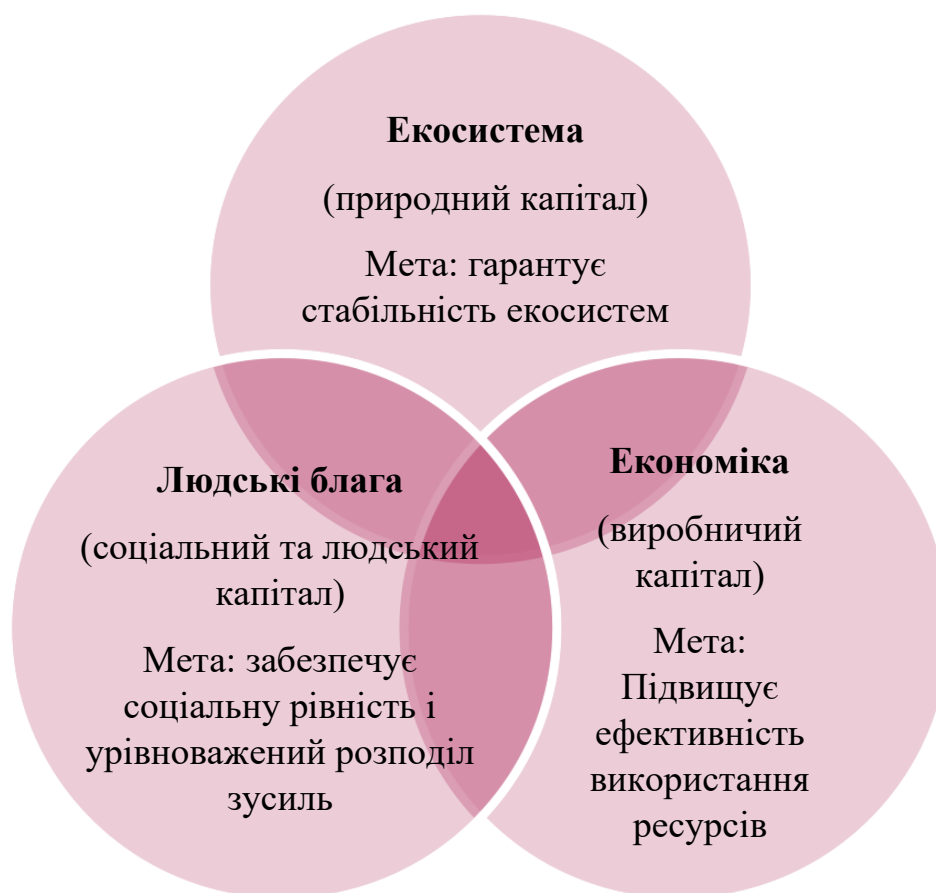


Рис. 1.2 – Концепція зеленої економіки в контексті сталого розвитку [33]

Численні публікації ООН, – зокрема ЮНЕП (екологічної програми ООН), ЮНДЕСА (департаменту з економічних і соціальних питань), UNCTAD (конференції по торгівлі й розвитку), ЮНКСД (конференції з питань сталого розвитку) описують концепцію зеленої економіки, її основоположні принципи, переваги, ризики та узагальнюють міжнародний досвід у цій сфері. Численні неурядові організації останнім часом також докладають багато зусиль для сприяння поширенню концепції зеленої економіки. Втім, концепція все ще є відкритою для дискусії та продовжує розвиватись, не дивлячись на її більш ніж двадцятирічну історію.

У більшості визначень зелена економіка пов'язана з соціальною справедливістю, зниженням негативного впливу на навколишнє середовище та підвищенням ефективності використання природних ресурсів. Найбільш розповсюдженою є тлумачення, сформульоване в офіційних документах ЮНЕП, де зазначається, що зеленою є така економіка, яка призводить до підвищення добробуту людей та зміцнення соціальної справедливості при одночасному істотному зниженні ризиків для навколишнього середовища та дефіциту екологічних ресурсів. При цьому наголошується на низьковуглецевому розвитку та ефективному використанні природних ресурсів з урахуванням наявних соціальних факторів. Зелена економіка є сприятливою компонентою загальної мети сталого розвитку [34, с. 35]. Міжнародна торгова палата розглядає зелену економіку як таку, де економічне зростання та екологічна відповідальність взаємодоповнюють одне одного, підтримуючи прогрес у соціальному розвитку [35, с. 5]. У наведених визначеннях йдеться про мінімізацію впливу на навколишнє середовище, соціальну справедливість, забезпечення високого рівня добробуту.

Зважаючи на це, можна сказати, що зелена економіка — це система відносин, які охоплюють виробництво, розподіл, обмін і споживання. Ці відносини будуються на основі еколого-орієнтованих дій, щоб підтримувати збереження та відновлення навколишнього середовища та мінімізувати негативні

наслідки за допомогою розвитку зелених секторів економіки, скорочення коричневого забруднення, створення зелених робочих місць і виробництво зелених товарів і послуг. Мета зеленої економіки – це створення умов, які сприяють економічному та соціальному прогресу шляхом мінімізації шкідливих впливів на довкілля та ефективного використання природних ресурсів при одночасному збереженні гідного рівня життя населення. Ця мета реалізується через цілі нижчого порядку (або підцілі), до яких відносяться:

- Охорона, збереження та відновлення природних ресурсів і біорізноманіття, у тому числі шляхом мінімізації негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище, збереження та відновлення зелених насаджень, забезпечення цілісності екосистем та покращення якості природних ресурсів.

- Підвищення ресурсоефективності, тобто підвищення продуктивності природних ресурсів, задіяних в господарському циклі, та зменшення кількості відходів за рахунок впровадження замкнених циклів виробництва та максимально повної обробки відходів.

- Економічний розвиток на основі структурних змін, що призводять до збільшення ваги зелених секторів і відповідного зменшення коричневих секторів.

- Забезпечення соціального прогресу в секторі зеленої економіки, створення зелених робочих місць, збільшення доходів населення за рахунок зайнятості в секторі зеленої економіки, підвищення якості товарів і послуг шляхом виведення на ринок зеленої продукції тощо.

Згадані цілі тісно пов'язані, оскільки вони є взаємовигідними та можуть бути досягнуті лише тоді, коли одна з них реалізована. Зменшення коричневого сектору та збільшення зеленого сектору призводить до економічних перетворень, які створюють робочі місця та покращують рівень життя населення. Це також сприяє більш екологічному виробництву та споживанню товарів, що призводить до підвищення ефективності використання ресурсів і зменшення впливу на навколишнє середовище; ці фактори сприяють наближенню цілей зеленої економіки.

Експерти виділяють чотири напрями, за допомогою яких формування зеленої економіки і пов'язані з цим структурні реформи можуть стати основою економічного розвитку [36, с. 103].

Враховуючи вищенаведене, зелена економіка - це стратегічний напрямок пріоритетного розвитку тих галузей, що орієнтовані на ресурсозбереження, збереження навколишнього природного середовища та підвищення добробуту населення. Вона є тим фундаментальним чинником, який формує екологічну складову позитивного іміджу країни, що безпосередньо впливає на створення її інвестиційної привабливості для світової бізнес-спільноти.

По-перше, перехід до зеленої економіки покращить характеристики продуктивності та ефективності використання ресурсів, за рахунок чого будуть отримуватися більші вхідні ресурси. По-друге, зелена економіка формується через значні інвестиції в сектори, які сприяють розвитку системи, такі як виробництво та обслуговування енергії, а також підвищення енергоефективності, а разом це підвищить ефективність згаданих галузей і загальне економічне зростання. По-третє, впроваджуючи екологічно чисту інфраструктуру, таку як системи водопостачання та каналізації, громадський транспорт, який віддає перевагу альтернативним джерелам палива, ми можемо одночасно стимулювати економічне зростання та зменшувати безробіття. По-четверте, перехід до зеленої економіки об'єктивно стимулює інноваційну активність, яка має підтримуватись сприятливим конкурентним середовищем та дієвими інструментами регулювання.

З урахуванням вищенаведених фактів, можна зазначити, що зелена економіка є стратегічним шляхом, який надає пріоритет розвитку галузей, орієнтованих на збереження природних ресурсів і підвищення добробуту людей. Її екологічна складова є першочерговим чинником, який сприяє позитивній репутації країни, що робить її більш привабливим інвестиційним напрямком для міжнародного співробітництва.

1.3. Зелена економіка як складова політики сталого розвитку Європи

Проблема зміни клімату в останні роки є однією з найбільш широко обговорюваних проблем. Інтереси розвинутих країн і країн, що розвиваються, у виробництві енергії як з традиційних, так і з відновлюваних джерел, а також компаній, які викидають в атмосферу масу CO₂, парникових газів і речовин, що руйнують озон, суперечать групам захисту навколишнього середовища та проблемам громадського здоров'я. У світлі цього ЄС запропонував нову стратегію кліматичної політики під назвою «European Green Deal» [37], яка спрямована на стабілізацію клімату в Європі та в усьому світі. Зелена угода Європейського Союзу – це стратегія, яка підкреслює важливість захисту навколишнього середовища та боротьби зі зміною клімату як ключових пріоритетів політики ЄС. Серед її головних елементів:

- Обов'язкове досягнення вуглецевої нейтральності до 2050р.;
- Скорочення викидів CO₂ до 2030р. – на 50-55% від рівня 1990р.;
- Прийняття кліматичного пакету ЄС (4 березня 2020р. ЄК офіційно представила проект кліматичного законодавства (European Climate Law));
- Запровадження механізму прикордонного вуглецевого регулювання (Carbon borderadjustment mechanism), яке застосовуватиметься до імпорту певних енергоємних товарів, що надходять з-за меж ЄС;
- Створення механізму справедливого переходу (JustTransitionMechanism) (розроблено 14 січня 2020р.), покликаною полегшити перехід декарбонізації енергетичної системи у спосіб банківського кредитування та приватних інвестицій, а також грантів Фонду справедливого переходу (Just Transition Fund).

Мета EGD подвійна: по-перше, перетворити ЄС на справедливе та процвітаюче суспільство з сучасною, ресурсоефективною та конкурентоспроможною економікою, де немає чистих викидів парникових газів у 2050 році та де економічне зростання відокремлено від використання ресурсів»; і по-друге, захищати, зберігати та збільшувати природний капітал ЄС, а також захищати здоров'я та добробут громадян від екологічних ризиків і впливів [37]. Отже, Європейська зелена угода – це насамперед стратегія економічного зростання, але вона не обмежується самим лише прискоренням зростання. Її мета

полягає в тому, щоб прискорити та підтримати перехід ЄС до економічної моделі, яка захищає європейських громадян і природний капітал. Ця мета відома під назвою «зелений перехід».

Для досягнення поставлених цілей на початку EGD у комюніке Європейської комісії було представлено «дорожню карту ключових політик і заходів» [38], яка ключає як нові, так і існуючі ініціативи. Дорожня карта визначає вісім сфер дій у сферах політики, включаючи в себе кліматичну політику та промислову політику до захисту біорізноманіття.

Вісім сфер для дій:

- 1) підвищення кліматичних амбіцій ЄС на 2030 і 2050 роки;
- 2) постачання чистої, доступної та безпечної енергії;
- 3) мобілізація промисловості для чистої та замкнутої економіки;
- 4) будівництво та реконструкція енерго- та ресурсозберігаючим способом;
- 5) прискорення переходу до стійкої та розумної мобільності;
- 6) від «ферми до виделки»: розробка справедливої, здорової та екологічно чистої системи харчування;
- 7) збереження та відновлення екосистем і біорізноманіття;
- 8) прагнення до нульового забруднення навколишнього середовища, вільного від токсичних речовин.

На додаток до роботи в цих сферах, Зелена угода визнає важливість включення сталого розвитку в політику ЄС і просування цілей EGD у всьому світі, позиціонуючи ЄС як світового лідера в екологічному переході. Це часто називають «дев'ятим завданням». Відповідь на глобальні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення та втрата біологічного різноманіття, є свого роду контрзаходом. Хоча цей закон не має обов'язкової сили, він є важливим першим кроком у запровадженні ефективного використання ресурсів, екологічної стійкості через інвестиції та трансформації зміни клімату для сталого розвитку та захисту навколишнього середовища. Однак він не може бути законом. Унікальним є те, що Зелена угода була створена у відповідь на екологічну кризу

та спрямована на її вирішення. ЄС зосередився виключно на вирішенні економічної кризи та врахуванні кліматичної проблеми. Метою «Зеленої угоди» є досягнення процвітання для всіх і подолання антропогенних умов, таких як повені, посухи, екстремальні температурні коливання (гіпотетичні зміни), масове вимирання тварин або руйнування продовольчих систем. Зосередженість ЄС на проблемі навколишнього середовища та успішна імплементація Зеленої угоди призвели до новаторського підходу до створення нових ініціатив, які підтримуватимуть баланс біосфери та розвиток політичного суспільства, зберігаючи при цьому економічні наслідки.

Завдяки своєму універсальному характеру охоплення кліматична політика привертає увагу багатьох науковців з різних галузей, особливо політиків, екологів, економістів, правозахисників, метеорологів, географів, філософів, юристів тощо.

Офіційно ЄЗК представила президент Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн у Європейському парламенті 11 грудня 2019 року. Європейський парламент підтримав цю програму загалом своєю резолюцією від 15 січня 2020 року. Назва документа має безпосередню аналогію з "Новим курсом" (New Deal) президента США Франкліна Рузвельта [39].

Згодом Комісія опублікувала стратегію, в якій детально описується інвестиційний план: Європейський інвестиційний план «Зелена угода» (також відомий як Інвестиційний план сталого розвитку Європи).

Інвестиційний план, який доповнює інші ініціативи, передбачені Європейським зеленим курсом, має на меті внести вклад у фінансування стійкого переходу, підтримуючи при цьому регіони та громади, які найбільш схильні до його впливу [40]. Поєднуючи законодавчі та незаконодавчі ініціативи, План враховує три аспекти:

Згодом Європейська комісія опублікувала стратегію з детальним описом інвестиційного плану: European Green Deal Investment Plan (також відомий як Європейський інвестиційний план сталого розвитку).

Цей інвестиційний план доповнює інші ініціативи, передбачені

Європейською зеленою угодою, і повинен допомогти фінансувати сталий перехід, підтримуючи регіони та громади, які найбільше піддаються його впливу. План поєднує законодавчі та незаконодавчі зусилля для вирішення трьох аспектів:

– Фінансування. Європейська комісія запланувала мобілізувати принаймні 1 трильйон євро в сталих інвестиціях між 2021 і 2030 роками шляхом збільшення фінансування, виділеного на боротьбу з кліматом у бюджеті ЄС, і залучення додаткового державного та приватного фінансування. Ключовим партнером у мобілізації додаткових фінансових ресурсів має бути Європейський інвестиційний банк [41].

– Вигідні умови. Європейська комісія інтегрує фінансування сталого розвитку у фінансову систему шляхом поєднання регулювання та стимулів для забезпечення належного врахування сталого розвитку в інвестиційних рішеннях, а також надання вказівок та відповідних інструментів для державного сектору

– Підтримка впровадження. Уряди штатів та організатори проектів будуть отримувати консультації та технічну підтримку для створення мережі сталих проектів [40].

Ключовими напрямками EGD є:

- 1) чиста енергія,
- 2) кліматична дія,
- 3) будівництво та реновація,
- 4) стійка промисловість,
- 5) стійка мобільність,
- 6) зменшення забруднення довкілля,
- 7) біорозмаїття,
- 8) стійка аграрна політика.

Крім того, в рамках визначеної дорожньої карти EGD Європейська комісія випустила ряд галузевих стратегій, тобто незаконодавчих політичних заходів. До них належать:

- нова промислова стратегія, що розроблена з метою, щоб «промисловість Європи очолила подвійний перехід і стимулювала конкурентоспроможність» [42];

- новий план дій із економіки замкнутого циклу з метою сприяння «моделі регенеративного зростання, яка повертає планеті більше, ніж вона приймає» [43] за допомогою спеціальної політики щодо продуктів і відходів;

- стратегія «Від ферми до виделки» (центр , щоб уможливити перехід до сталої продовольчої системи, що принесе користь усім громадянам і операторам і сприятиме здоров'ю людини та природи (рис. 1.1)[44, с. 3];



Рис. 1.1 – Ключові напрями стратегії від ферми до виделки (F2F) [44, с. 3]

- Стратегія стійкої та розумної мобільності, спрямована на досягнення 90% скорочення викидів у транспортному секторі до 2050 року [45];

- Стратегія «Хвиля оновлення для Європи – озеленення наших будівель, створення робочих місць, покращення життя» [46]; для підтримки темпів реновації будівель на рівні з кліматичними цілями до 2030 року.

Для досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року Єврокомісія

нещодавно оприлюднила свою нову Стратегію стійкого фінансування, спрямовану в аспекті приватних фінансових потоків у відповідну стійку економічну діяльність.

Зелена угода діятиме в рамках комплексу нормативно-правових актів, що встановлюють чіткі загальні цілі – нульові викиди вуглецю до 2050 р. та скорочення викидів на 50% – 55% до 2030 р. (порівняно з рівнями 1990 р.).

Під час економічної та коронавірусної кризи, а також військової агресії росії проти України Європейська зелена угода може стати об'єднуючим фактором для посилення стійкості крихкого світу. EGD менше зосереджується на кліматичній політиці, а більше на зеленій концепції економічної модернізації (включаючи післявоєнну реконструкцію) та економічного зростання для забезпечення життя людини в гармонії з Землею та її ресурсами.

Європейська зелена угода об'єднує різні елементи стратегії в інтегровану програму. Це включає міжнародні цілі, обмежені в часі субсидії, цільові інвестиції, скоординовану національну політику розвитку та комплексну систему розширення. Разом вони можуть прискорити наближення світової економіки до «позитивної переломної точки» у розгортанні відновлюваної енергії. Розширення ринків відновлюваної енергії та прискорення темпів зростання виробництва прискорять технологічні вдосконалення, подальше зниження витрат і, у свою чергу, цін [47].

Кліматична політика Європи зараз є одним із найважливіших інструментів економічної та промислової політики, але екологи стверджують, що Європа сама по собі не може суттєво змінити кліматичні тенденції, втім вона може заохотити інші країни наслідувати зелений приклад Європи. Зелена угода має змусити ЄС узгодити більш амбітні цілі на наступні 10 років, а щоб досягти компромісу щодо спільної мети, країни повинні відмовитися від деяких власних амбіцій [47].

Попри те, що кліматична політика Європи є одним із ключових інструментів економічної та промислової політики сьогодення, екологи визначили, що Європа сама по собі не може суттєво змінити кліматичні тенденції, проте вона може заохотити інші країни наслідувати її приклад. Зелений договір

повинен змусити ЄС домовитись про більш амбітні цілі на наступне десятиліття. Саме тому країни мають поступитися певними своїми амбіціями і вигодами, аби досягти компромісу заради спільної мети.

Загалом Зелену угоду слід розглядати як фундаментальну спробу змінити європейську економіку та європейські моделі споживання, однак, оскільки це передбачає фундаментальний перегляд енергетичної системи Європи та є дуже важливим питанням у політичному порядку денному ЄС, відносини між ЄС та сусідніми країнами також зміняться, а також будуть перевизначені пріоритети загальної європейської політики. Таким чином, Зелена угода дасть поштовх зовнішньополітичним подіям із значними геополітичними наслідками.

РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

2.1 Модель зеленої економіки в стратегії глобального лідерства ЄС в боротьбі з кліматичними змінами

Європейський зелений курс – це нова стратегія зростання ЄС, спрямована на перетворення ЄС у більш справедливе та процвітаюче суспільство із сучасною, ресурсоефективною та конкурентоспроможною економікою без чистих викидів парникових газів до середини століття.

Основна мета полягає в тому, щоб використати значний потенціал світових ринків технологій з низьким рівнем викидів, стійких продуктів та послуг для досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Проте досягнення кліматично-нейтральної економіки замкнутого циклу потребує повної мобілізації промисловості. Ключову роль у цьому відіграватимуть усі виробничі виробничо-збутові ланцюжки, включаючи енергоємні сектори.

Нова промислова стратегія для Європи очолить перехід до «зеленої» та цифрової економіки та стане ще більш конкурентоспроможною на світовому рівні. Це допоможе промисловості скоротити свій вуглецевий слід за рахунок надання доступних, екологічно чистих технологічних рішень та розробки нових бізнес-моделей. За допомогою оновленої стратегії, яка базується на уроках, вилучених з пандемії COVID-19, ЄС прагне того, щоб європейська промисловість могла очолити прискорений перехід до «зеленої» та цифрової економіки.

Європейська комісія прийняла низку пропозицій, спрямованих на те, щоб привести кліматичну, енергетичну, транспортну та податкову політику ЄС у відповідність до скорочення чистих викидів парникових газів не менше ніж на 55% до 2030 року порівняно з рівнем 1990 року.

У рекордно короткі терміни (з 2019 року по 2022 рік) Європейська комісія ухвалили 32 законодавчі акти – від припинення використання двигунів внутрішнього згоряння у 2035 році до введення прикордонного податку на викиди вуглецю – які мають дозволити їм скоротити викиди CO₂ на 55% до 2030 року

порівняно з 1990 роком. поставити їх на шлях вуглецевої нейтральності до 2050 року. Щоб виконати свою дорожню карту, вони ще мають доопрацювати щонайменше 40 законопроектів, які більше пов'язані з навколишнім середовищем, ніж із боротьбою з глобальним потеплінням.

Отже, Європейська зелена угода (EGD), оголошена Європейською комісією (далі - Комісією) у грудні 2019 р. є безпрецедентною спробою на рівні Союзу сприяти переходу до загальної мети – кліматично нейтральній економіці шляхом скорочення викидів вуглекислого газу як мінімум на 50% та досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року.

Комісія розробила свою програму роботи на основі концепції екологічної переорієнтації діяльності ЄС у галузях, визначених як провідні дії Комунікації EGD, таких як кліматичні амбіції, чиста доступна та безпечна енергія, промислова стратегія для чистої та замкнутої економіки, стійка та розумна мобільність, сільське господарство та рибальство, біорізноманіття, нульове забруднення та вільне від токсичних речовин навколишнє середовище, забезпечення сталого розвитку, торговельна та зовнішня політика та Європейський кліматичний пакт, що направлені на створення справедливого та процвітаючого суспільства із сучасною, ресурсоефективною та конкурентоспроможною економікою [48, с. 18].

EGD справедливо розглядається як можливість зміни горизонтальної нормативної бази на основі ефективних і дієвих інструментів як у довгостроковій, так і в короткостроковій перспективі, після суттєвих кроків міжнародного права, таких як Паризька угода, Порядок денний ООН на період до 2030 року та цілі сталого розвитку.

У січні 2020 року за EGD пішов Європейський інвестиційний план «Зеленого курсу» (EGDIP), який є «інвестиційною основою» EGD створити засади для сприяння державним і приватним інвестиціям, необхідним для переходу до кліматично нейтральної, зеленої, конкурентоспроможної та інклюзивної економіки, як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, зокрема щодо кліматичного порядку денного на рівні ЄС та на глобальному рівні,

і якщо його реалізація викликає обґрунтовану переорієнтацію фінансових заходів та розподілу коштів [49, с 14].

Одним із способів досягнення цілей 2050 року EGD є вжиття фінансових заходів. За таких умов ефективність EGD оцінюватиметься за її здатністю мобілізувати фінансування, спеціально призначене для боротьби зі зміною клімату. EGD має намір вирішити цей фінансовий аспект, серед іншого, за допомогою інвестицій, мобілізації приватних та державних фондів, виділення частини бюджету ЄС на боротьбу зі зміною клімату, а також надання підтримки через Європейський інвестиційний банк. Комісія прийняла EGDIP, який є інвестиційною основою EGD [48, с. 22].

Інвестиційний план був покликаний залучити фінансування ЄС та створити сприятливу основу для полегшення та стимулювання державних та приватних інвестицій, необхідних для переходу до кліматично нейтральної, зеленої, конкурентоспроможної та інклюзивної економіки. Природним кандидатом для реалізації цих амбіцій є політика згуртування ЄС та стаття 174 ДФЕС, яка запускає співфінансування з боку держав-членів. EGDIP заснований на трьох вимірах. Під фінансуванням розуміється мобілізація щонайменше 1 трлн. євро стійких інвестицій протягом наступного десятиліття. Велика частка видатків, ніж будь-коли, на кліматичні та екологічні заходи з бюджету ЄС буде зосереджена у приватному фінансуванні, при цьому ключову роль відіграватиме Європейський інвестиційний банк.

У рамках стимулюючого компонента Комісія мала намір надати стимули для відкриття та перенаправлення державних та приватних інвестицій. Зрештою, за допомогою практичної підтримки Комісія мала намір надати підтримку державним органам та ініціаторам проектів у плануванні, розробці та реалізації стійких проектів. Нові кліматичні цілі сьогодні пронизують нові розділи витрат ЄС у рамках Багаторічної фінансової структури (MFF), зокрема щодо навколишнього середовища та згуртованості [50, с. 13].

Флагманським інструментом EGDIP є механізм справедливого переходу (JTM). JTM є ключовим інструментом, що забезпечує справедливий перехід до кліматично нейтральної економіки, «не залишаючи нікого позаду»[51, с. 3].

Європейський Союз також вжив різних заходів щодо зниження рівня викидів вуглекислого газу від викопного палива та сприяння переходу до чистіших джерел енергії. Ось кілька ключових ініціатив:

1. Директива щодо відновлюваних джерел енергії: ЄС встановив цілі щодо відновлюваних джерел енергії та реалізував Директиву щодо відновлюваних джерел енергії. Ця директива встановлює обов'язкові цілі для кожної держави-члена щодо збільшення частки відновлюваних джерел енергії у їхньому енергоспоживанні. Мета полягає в тому, щоб до 2030 частка відновлюваних джерел енергії склала не менше 32% [52, с. 5].

2. Система торгівлі викидами (ETS ЄС): СТВ ЄС є найбільшим у світі вуглецевим ринком та ключовим інструментом скорочення викидів вуглецю. Він встановлює ціну на викиди вуглецю та встановлює обмеження на загальний обсяг викидів парникових газів, дозволених у таких секторах, як виробництво електроенергії, промисловість та авіація. Обмеження поступово знижується з часом, що сприяє скороченню викидів [53, с. 9].

3. Положення про розподіл зусиль: Положення про розподіл зусиль встановлює обов'язкові національні цілі для секторів, які не охоплені СТВ ЄС, включаючи транспорт, будівництво, сільське господарство та відходи. Це гарантує, що кожна держава-член зробить свій внесок у досягнення спільної мети ЄС зі скорочення викидів на 30% до 2030 року порівняно з рівнями 2005 [54, с. 14].

4. Пакет чистої енергії: Пакет чистої енергії, прийнятий у 2018 році, надає ряд заходів щодо підтримки переходу до екологічно чистої енергетики. Він включає положення щодо підвищення енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та інтеграції відновлюваних джерел енергії в електромережу [55].

5. Директива з екодизайну встановлює єдині загальноєвропейські правила для покращення екологічних характеристик продукції, такої як побутова техніка, інформаційно-комунікаційні технології чи машинобудування. Директива встановлює мінімальні обов'язкові вимоги щодо енергоефективності цих продуктів. Це допомагає запобігти створенню бар'єрів у торгівлі, підвищити якість продукції та захистити довкілля [56, с. 4].

Регламент енергетичного маркування може доповнювати ці вимоги до екодизайну обов'язковими вимогами до маркування. Директива з екодизайну та регламент з енергетичного маркування також передбачають створення консультативного форуму (X03609) для консультацій із заінтересованими сторонами з питань реалізації директиви та регламенту. До списку членів увійшли представники країн ЄС, промисловості та громадянського суспільства [56, с. 28].

Законодавство про екодизайн та енергетичне маркування є ефективним інструментом підвищення енергоефективності продукції. Це допомагає усунути з ринку найменш ефективні продукти, роблячи значний внесок у досягнення мети ЄС з енергоефективності до 2030 року. За оцінками, економія енергії, пов'язана з екодизайном і нормами енергетичного маркування, складе близько 800 терават-годин (ТВтч) на рік. Екодизайн також підтримує промислову конкурентоспроможність та інновації, сприяючи покращенню екологічних характеристик продукції на внутрішньому ринку [56, с. 30].

Відповідно до цілей зеленого курсу, продуктова політика ЄС має сприяти утриманню споживання ресурсів та впливу на навколишнє середовище від виробництва та використання продукції в межах планетарних кордонів. Для цього ЄС розробило ініціативу щодо сталої продуктової політики, а також створює та вдосконалює правову базу, щоб вся продукція, що виробляється або розміщується на ринку ЄС, відповідала технічним стандартам сталого та екологічного розвитку [56, с. 36].

Також в рамках реалізації зеленого курсу розроблено та впроваджено ряд галузевих ініціатив. Наприклад, Circular Plastics Alliance об'єднує зацікавлені сторони з промисловості, наукових кіл та державних органів, що охоплюють усі

ланцюжки створення вартості пластмас у ЄС, щоб збільшити ринок переробленого пластику ЄС до 10 млн. тонн до 2025 року (+150% порівняно з 2016 роком).

Стратегія ЄС у галузі текстилю зміцнює конкурентоспроможність сектору, інновації та стимулює ринок ЄС для повторного використання текстилю.

Стратегія стійкого антропогенного середовища є комплексним підходом до кліматично нейтрального, інтелектуального та стійкого антропогенного середовища для всіх громадян ЄС. Вона охоплює:

- принципи замкнутого циклу та підходи до життєвого циклу;
- клімат, енергетика та ресурсоефективність;
- поводження з відходами будівництва та зносу;
- доступність, цифровізація та навички.

Крім того, EGD має бути приведена у відповідність до нової промислової стратегії, прийнятої 10 березня 2020 року, згідно з якою ЄС, як очікується, стане світовим лідером у галузі економіки замкнутого циклу та чистих технологій, а також декарбонізації енергоємних галузей.

Промисловий план ЄС Зелена угода, опублікований 1 лютого 2023 року, спрямований на підвищення та захист європейської промислової конкурентоспроможності та виробничих потужностей протягом усього переходу до кліматичної нейтральності для забезпечення процвітання. План, що розглядається як відповідь ЄС на деякі ключові ініціативи найбільших партнерів Європи щодо використання нульових промислових можливостей, стимулюватиме і підтримуватиме декарбонізацію та інновації через вже існуючу в ЄС багатомільярдну схему субсидій (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Порівняння Промислового плану ЄС «Зелена угода» з «Зеленими» промисловими планами США та Японії

[розроблено автором на основі 57]

Критерії порівняння	ЄС	США	Японія
Дата випуску та статус *	1 лютого 2023 р.	16 серпня 2022 р.	Буде випущено у 2023 році
Усього коштів	288 млрд дол. США (270 млрд. євро)	360 млрд дол. США	140 млрд дол. США (20 трлн. єн)
Цілі	Компанії з ЄС у стратегічних галузях, чистій та зеленій енергетиці та технологіях	Американські компанії, малий бізнес, інноваційні стартапи та галузі в галузі чистої енергетики, розвитку сільських районів та автомобільного сектору.	Імпортери викопного палива, оптові торговці нафтою, комунальні підприємства та торгові майданчики
Право на участь та доступність	Держави-члени ЄС, доступні для бізнесу та споживачів	Держави-члени ЄС, доступні для бізнесу та споживачів	Підприємства, малі та середні фірми, доступні для бізнесу та споживачів.

* *Набуло чинності (дата).*

Європейська комісія опублікувала 1 лютого 2023 року Промисловий план «Зеленого курсу» (GDIP), який має забезпечити основу для трансформації промисловості ЄС в епоху чистого нульового рівня. План спрямований на підвищення та захист європейської промислової конкурентоспроможності та виробничих потужностей протягом усього переходу до кліматичної нейтральності, щоб забезпечити процвітання. План спирається на сильні сторони внутрішнього ринку ЄС і ґрунтується на ідеї про те, що «зелений» перехід може підвищити конкурентоспроможність. Промисловий план заснований на чотирьох стовпах:

- передбачуване та спрощене нормативно-правове середовище;
- швидший доступ до достатнього фінансування;
- покращені навички;
- відкрита торгівля для стійких ланцюжків поставок.

Тим не менш, він представлений як додаткова основа до Плану дій з циркулярної економіки (СЕАР), але не включає заходів, спеціально призначених для просування, фінансування та стимулювання циркулярних рішень.

Важливо розуміти, що серед різних уже опублікованих ініціатив Європейський «Зелений курс» встановлює амбіції ЄС щодо зеленого переходу. Це включає кліматичні цілі по досягненню вуглецевої нейтральності до 2050 року, а також пакет «Придатний для 55 років», який надає конкретний план для досягнення цих цілей, і план REPowerEU, який прискорює перехід від викопного палива. Паралельно GDIP поряд з СЕАР забезпечує більш сприятливе середовище для нарощування європейських виробничих потужностей для виробництва технологій та продуктів з нульовим рівнем викидів, необхідних для досягнення кліматичних цілей.

Зрештою, ця пропозиція з'явилася на тлі деяких ключових ініціатив найбільших партнерів Європи щодо використання нульових промислових можливостей. Закон США про скорочення інфляції (IRA) мобілізує понад 360 мільярдів доларів США до 2032 року (330 мільярдів євро), а плани зеленої трансформації Японії спрямовані на залучення до 20 трильйонів ієн (140 мільярдів євро).

Промисловий план є відповіддю на заклик Європейської ради до Комісії мобілізувати всі відповідні загальноєвропейські та національні інструменти для підвищення стійкості та конкурентоспроможності ЄС і навіть створити умови для інвестицій.

2.2 Особливості реалізації моделі зеленої економіки у різних галузях і країнах ЄС

Європейська стратегія 2020 року була насамперед сформульована навколо трьох цілей: скорочення викидів парникових газів, збільшення споживання енергії з відновлюваних джерел та підвищення енергоефективності. Приблизно 55% викидів парникових газів у ЄС припадає на діяльність у сфері транспорту,

будівництва, сільського господарства та переробки відходів. Інші 45% викидів в основному виробляються електростанціями та промисловими об'єктами. Динаміка розподілу викидів парникових газів за галузями в країнах ЄС в 2010-2022 рр. наведено на рис. 2.1.

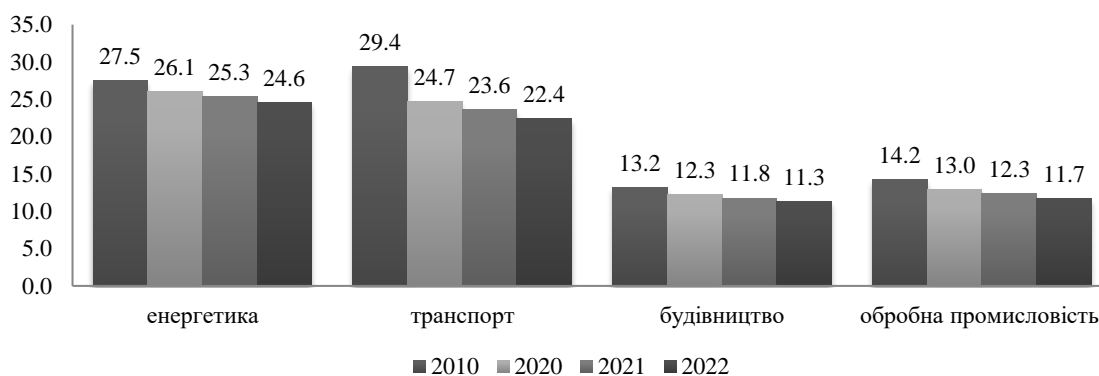


Рисунок 2.1 – Динаміка розподілу викидів парникових газів за галузями в країнах ЄС в 2010-2022 рр., % [58, с. 14]

Найважливішими галузями скорочення викидів парникових газів є енергетика, тобто комунальне електропостачання та теплопостачання, а також нафтопереробка. У 2022 році на їхню частку припало 24% усіх викидів до ЄС, за ними йдуть транспортний сектор (22%), а також будівельна та обробна промисловість (близько 11%). Разом ці чотири сектори «викидають» близько 70% усіх парникових газів ЄС.

Згідно з табл. 2.2, викиди парникових газів у ЄС-27 знижуються з 2010 року. До 2013 року мету скорочення на 20% було досягнуто. До 2015 року викиди знизилися у всіх секторах. Найбільше зниження спостерігалось у галузях промисловості та енергопостачання. Після 2015 року зниження продовжилося і до 2018 року викиди парникових газів скоротилися приблизно на 22% порівняно з рівнем 1990 року. Це вказує на те, що цілі, поставлені на 2020 рік, були досягнуті, а також важливо для цілей, поставлених на 2030 та 2050 роки.

Таблиця 2.2 – Динаміка викидів парникових газів в 2009-2021 рр., % [59; 60]

Країна	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ціль Європейського Союзу (27 країн із 2020 р.)	84.4	82.1	80.4	78.5	76.0	77.3	77.6	79.5	77.6	74.6	66.7	70.3
Бельгія	94.2	87.3	85.1	84.6	80.9	84.0	83.0	83.1	83.8	83.1	75.2	78.9
Болгарія	58.5	69.2	63.7	60.1	62.6	67.4	62.7	66.8	62.9	61.9	49.3	54.4
Чеська Республіка	70.6	69.6	67.4	65.0	63.9	64.6	65.8	67.3	69.3	69.8	66.4	66.3
Данія	86.1	79.1	72.7	74.4	70.3	65.7	69.8	66.9	69.2	63.3	57.5	59.3
Німеччина	73.8	71.7	71.5	73.1	70.0	70.4	70.7	69.7	67.2	63.6	57.1	60.2
Естонія	44.3	44.3	44.9	53.6	52.7	43.3	47.9	53.6	50.9	39.1	34.8	42.6
Ірландія	116.9	108.4	108.2	109.4	108.4	114.0	116.5	119.0	117.6	113.7	106.8	112.8
Греція	113.7	110.9	107.5	99.7	98.2	91.1	88.1	92.3	88.8	83.4	69.6	71.5
Іспанія	129.1	129.4	127.2	117.4	117.6	121.3	117.5	123.0	121.1	114.3	94.9	97.7
Франція	91.8	87.3	87.0	86.5	81.8	83.4	85.3	87.6	84.6	83.5	73.2	76.5
Хорватія	82.3	86.2	81.1	73.7	71.3	74.3	75.5	81.2	76.1	76.6	71.8	73.9
Італія	93.2	92.4	90.4	80.6	76.4	78.4	78.7	81.6	78.0	75.0	67.7	75.7
Кіпр	166.9	161.5	152.4	139.2	145.4	145.8	161.7	160.8	159.3	159.8	147.6	145.7
Латвія	74.5	65.8	54.7	63.3	90.1	81.3	68.2	58.4	80.6	66.5	81.6	96.2
Литва	24.5	25.6	26.8	25.4	27.5	29.7	31.6	33.6	33.2	36.1	35.0	33.3
Люксембург	101.1	98.3	95.0	89.7	87.5	85.4	84.0	87.9	92.4	92.4	78.1	81.2
Угорщина	67.6	66.1	61.6	59.3	58.6	61.2	63.3	65.4	66.3	65.6	61.1	62.3
Мальта	116.5	116.6	123.0	111.8	112.6	88.9	79.9	88.0	90.1	95.0	83.2	84.6
Нідерланди	98.4	92.4	90.4	90.5	87.2	90.6	90.9	89.6	87.5	84.8	75.6	76.8
Австрія	122.6	119.0	115.8	117.8	112.8	116.6	118.6	120.9	115.9	119.0	109.1	100.9
Польща	84.9	83.5	81.8	80.3	79.2	80.7	81.5	84.6	84.6	83.7	79.9	85.5
Португалія	102.4	98.2	97.3	96.3	93.1	101.5	105.7	138.8	105.6	98.3	85.5	77
Румунія	42.7	45.6	43.6	38.3	36.7	37.1	35.6	38.2	39.6	38.6	34.6	29
Словенія	131.1	85.9	78.0	61.8	59.7	54.4	52.8	52.8	53.2	53.8	55.7	90.1
Фінляндія	94.7	81.5	67.5	79.0	67.5	65.1	71.9	69.7	87.1	71.1	53.4	105.8

Швеція	65.8	54.3	44.9	46.4	41.7	49.3	48.0	58.4	56.5	46.3	20.6	26.8
--------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Згідно зі звітом, опублікованим ЄАОС у 2020 році, викиди в рамках ETS для ЄС-27 можуть знизитися на 33% до 2030 року. Аналогічно, викиди в рамках ОУР, за оцінками, скоротяться на 18% до 2030 року. Це передбачає, що при запланованій політиці та заходах до 2030 може відбутися скорочення викидів на 41% [61, с. 14].

Ще одна мета, поставлена у стратегії – збільшити частку відновлюваних джерел енергії у загальному енергоспоживанні. Країни ЄС встановили свої власні національні плани та цілі для досягнення цієї мети. Наприклад, Німеччина встановила мету на рівні 18% за рахунок відновлюваних джерел, Австрія – на 34%, Іспанія – на 20%, а Франція – на 23%. Коли країни розглядаються з погляду їх цільових показників, найвищі цільові показники розподіляються між Данією, Швецією, Фінляндією, Австрією та Латвією. Хорватія прийняла загальноєвропейський цільовий показник (20%), коли приєдналася до ЄС у 2013 році. Оцінка діяльності держав-членів проводиться кожні два роки (дані за 2022 рік ще не доступні).

У табл. 2.3 показані цілі та досягнення, поставлені країнами. Із 2011 року спостерігається щорічне наближення до встановленого цільового показника. До 2019 року мету досягнуто на 19%, а станом на 2020 рік мету виконано на 22%. За даними ЄАОС, 22% споживаної енергії у 2021 році було забезпечено з відновлюваних джерел, що знаходиться на тому ж рівні, що й у 2020 році. Цьому показнику сприяло зростання виробництва електроенергії за рахунок сонячної енергії.

Таблиця 2.3 - Частка енергії з відновлюваних джерел: 2012–2020 рр.

Країна	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ціль
Ціль Європейського Союзу (27 країн з 2020 року)	14,547	16,002	16,660	17,417	17,821	17,980	18,412	19,096	19,885	22,090	–
Бельгія	6,302	7,086	7,671	8,038	8,060	8,744	9,136	9,472	9,929	13,000	13

Болгарія	14,152	15,837	18,898	18,050	18,261	18,760	18,695	20,581	21,546	23,319	16
Чеська Республіка	10,945	12,814	13,927	15,074	15,070	14,926	14,799	15,140	16,239	17,303	13
Продовження табл. 2.3											
Данія	23,389	25,465	27,173	29,310	30,469	31,715	34,387	35,160	37,020	31,681	30
Німеччина	12,470	13,549	13,760	14,385	14,906	14,889	15,476	16,660	17,266	19,312	18
Естонія	25,515	25,586	25,356	26,130	28,987	29,232	29,538	29,970	31,730	30,069	25
Ірландія	6605	7029	7521	8516	9083	9189	10,520	10,942	11,979	16,160	16
Греція	11,153	13,741	15,326	15,683	15,690	15,391	17,300	18,001	19,633	21,749	18
Іспанія	13,176	14,239	15,081	15,880	16,221	17,015	17,118	17,023	17,852	21,220	20
Франція	10,813	13,239	13,880	14,362	14,803	15,451	15,847	16,384	17,174	19,109	23
Хорватія	25,389	26,757	28,040	27,817	28,969	28,266	27,280	28,047	28,466	31,023	20
Італія	12,881	15,441	16,741	17,082	17,526	17,415	18,267	17,796	18,181	20,359	17
Кіпр	6245	7111	8428	9144	9903	9833	10,478	13,873	13,777	16,879	13
Латвія	33,478	35,709	37,037	38,629	37,538	37,138	39,008	40,019	40,929	42,132	40
Литва	19,943	21,437	22,689	23,592	25,748	25,613	26,038	24,695	25,475	26,773	23
Люксембург	2855	3112	3494	4471	4987	5364	6194	8942	7046	11,699	11
Угорщина	13,972	15,530	16,205	14,618	14,495	14,377	13,556	12,549	12,634	13,850	13
Мальта	1850	2862	3760	4744	5119	6208	7219	7914	8230	10,714	10
Нідерланди	4524	4659	4691	5415	5714	5846	6507	7394	8886	13,999	14
Австрія	31,552	32,734	32,665	33,550	33,498	33,370	33,137	33,784	33,755	36,545	34
Польща	10,337	10,955	11,452	11,605	11,881	11,396	11,059	14,936	15,377	16,102	15
Португалія	24,603	24,574	25,700	29,508	30,514	30,864	30,611	30,203	30,623	33,982	31
Румунія	21,743	22,825	23,886	24,845	24,785	25,032	24,454	23,875	24,290	24,478	24
Словенія	20,937	21,551	23,161	22,459	22,879	21,975	21,658	21,378	21,968	25,000	25
Словаччина	10,348	10,453	10,133	11,713	12,883	12,029	11,465	11,896	16,894	17,345	14
Фінляндія	32,532	34,222	36,630	38,632	39,228	38,942	40,855	41,182	42,723	43,802	38
Швеція	47,632	49,403	50,153	51,151	52,220	52,597	53,390	53,916	55,785	60,124	49

Проте негативні події, що відбулися через Covid-19 та війну в Україні, призвели до зниження темпів зростання. У зв'язку з цим довгострокові очікування щодо відновлюваної енергетики можуть постраждати, а ціль у 32%, встановлена на 2030 рік, може виявитися недосягнутою [61, с. 28].

Частка відновлюваної енергії у валовому кінцевому споживанні енергії країн ЄС у 2005 р., а також цільові показники та ефективні ставки станом на 2021 р. наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Частка відновлюваної енергії у валовому кінцевому споживанні енергії країн ЄС у 2005 р., а також цільові показники та ефективні ставки станом на 2021 р., %[62, с. 18-22]

	Частка енергії з відновлюваних джерел у валовому кінцевому споживанні енергії у 2005 р. (%)	Цільова частка енергії з відновлюваних джерел у валовому кінцевому споживанні енергії у 2021 році (%)	Частка енергії з відновлюваних джерел у валовому кінцевому споживанні енергії у 2021 р. (%)
Австрія	23	34	37
Бельгія	2	13	13
Болгарія	9	16	23
Хорватія	-	20	31
Кіпр	3	13	17
Чехія	6	13	17
Данія	17	30	32
Естонія	18	25	30
Фінляндія	28	38	44
Франція	10	23	19
Німеччина	6	18	19
Греція	7	18	22
Угорщина	4	13	14
Ірландія	3	16	16
Італія	5	17	20
Латвія	33	40	42
Литва	15	23	27
Люксембург	1	11	12
Мальта	0	10	11
Нідерланди	2	14	14
Польща	7	15	16
Португалія	20	31	34
Румунія	18	24	24

Словаччина	7	14	17
Словенія	16	25	25
Іспанія	9	20	21
Швеція	40	49	60

Ще одна важлива мета, яку ЄС розглянув щодо зміни клімату, — підвищення енергоефективності що також означає скорочення споживання енергії на 20%. У цьому контексті було прийнято Директиву з енергоефективності № 2012/27/ЄС, яка набула чинності у 2012 році. Мета включає споживання первинної енергії та кінцеве споживання енергії. Для досягнення мети споживання первинної енергії не повинно перевищувати 1483 млн т н. е., а кінцеве споживання енергії не повинно перевищувати 1086 млн т н.е.

Споживання первинної енергії знижувалося до 2015 року, але збільшувалося в період із 2016 по 2018 рік. Це збільшення змінилося зниженням у 2019 році, і видно, що поставленої мети було досягнуто, і споживання енергії знизилося у 2021 році. У 2018 році найбільше зростання енергоспоживання спостерігалося у транспортному секторі та промисловості, тоді як енергоспоживання у житловому секторі та сфері послуг знизилося. Частка секторів у кінцевому споживанні енергії показала розподіл між секторами: 34% транспорту, 25% промисловості, 25% житлового будівництва, 13% послуг та 3% сільського господарства, рибальства та лісового господарства в 2021 році. Зниження виробництва через пандемію Covid-19, яке розпочалося у 2019 році, позитивно вплинуло на дані 2020 року. Пандемія спричинила безліч змін, таких як закриття кордонів, призупинення виробництва та впровадження віддаленої роботи в багатьох країнах. Таким чином, споживання енергії знизилося у більшості країн.

Важливим напрямом розвитку зеленої економіки в країнах ЄС є екологічна модернізація транспорту. Протягом останніх років досить активно почав розвиватися ринок електромобілів. Транспорт повинен використовувати менше енергоресурсів задля зменшення негативного впливу на навколишнє середовище,

тому протягом 2016-2018 рр. спостерігається зростання обсягів продажів гібридних автомобілів та електрокарів у ЄС майже вдвічі (рис. 2.2).

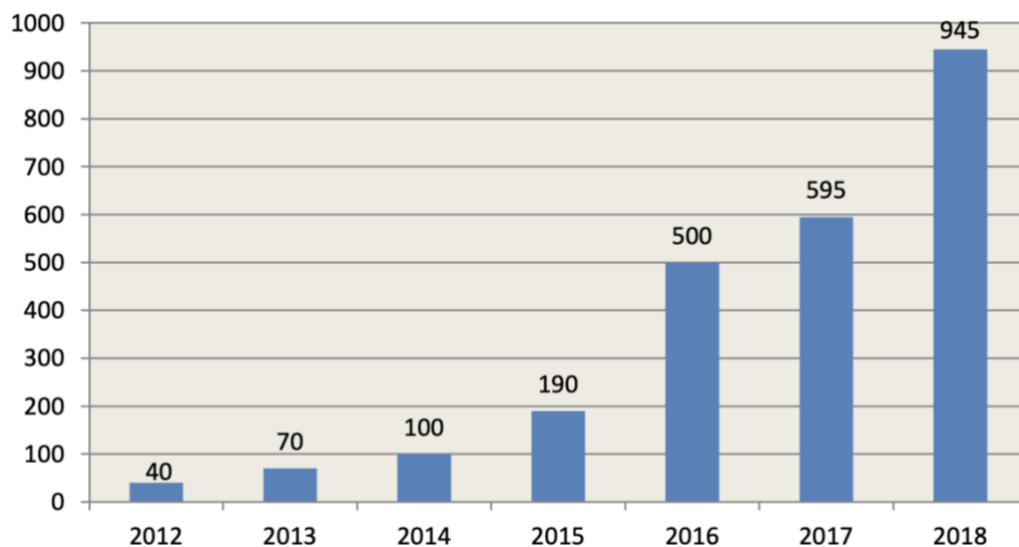


Рис. 2.2 – Динаміка продажів електромобілів та гібридних авто у ЄС, тис. од. [63, с. 4]

У 2018 р. серед 15,6 мільйонів проданих автомобілів бензинові автомобілі склали 57%, дизельні – 36%, електромобілі та гібридні авто – 6,1%. Найбільший обсяг продажів альтернативного транспорту спостерігається в Німеччині, Франції, Нідерландах, Норвегії та Великобританії [64, с. 11].

Зокрема, Норвегія вибрала фіскальне стимулювання як метод підтримки екологічного транспорту. Електрокари в Норвегії звільнені від високих транспортних податків, які сягають 50% вартості авто. Щорічний дорожній збір для них знижений в сім разів (50 євро проти 350 євро). Крім того, місцеві власники електромашин можуть безкоштовно їздити платними дорогами й паркувати свої транспортні засоби на муніципальних парковках, а також вони мають право їздити смугами для громадського транспорту [63, с. 8].

В Україні існує великий потенціал розвитку зеленої економіки, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світових ринках. В подальших наукових дослідженнях щодо розвитку зеленої економіки в країнах Європейського Союзу варто зосередити увагу на вивченні сектору еко-логічних товарів та послуг, дослідженні особливостей формування екологічного ринку в окремих зарубіжних країнах, а також ролі транскордонного

співробітництва в активізації розвитку міжрегіонального ринку екологічних товарів та послуг.

Отже, аналізуючи дані ми бачимо,, що ЄС досяг поставленої мети. Ці дані, які є дуже важливими з точки зору цілей 2030 і 2050 років, підтримують прагнення та зусилля ЄС стати світовим лідером у галузі зеленої економіки.

2.3 Проблеми реалізації моделі зеленої економіки в ЄС

ЄС поставив собі амбітну мету збільшити цільовий показник скорочення викидів парникових газів до 2030 року до 55 % з метою стати кліматично нейтральною економікою до 2050 року. Незважаючи на те, що в останнє десятиліття викиди скорочуються, на національному та регіональному рівнях спостерігаються суттєві відмінності. Деякі держави-члени та регіони мають пройти довгий шлях, щоб досягти цих цілей на 2030 р. і 2050 роки. Тому Європейська комісія запропонувала низку ініціатив, законів, фінансових ресурсів та інших інструментів у рамках Європейського зеленого курсу, спрямованих на скорочення викидів у всіх ключових секторах економіки, включаючи сільське господарство, енергетику, транспорт та промисловість.

Очікується, що загалом 600 млрд. євро із Плану відновлення NextGenerationEU та семирічного бюджету ЄС підуть на фінансування реалізації Європейського зеленого курсу. У найближчі роки місцеві та національні політики вживуть більш масштабних заходів щодо скорочення викидів та припинення залежності від викопного палива. Враховуючи регіональні відмінності в енергоємності та інтенсивності викидів парникових газів, галузевій спеціалізації, моделях мобільності та житловому фонді, очікується, що наслідки зеленого переходу сильно відрізнятимуться.

Таким чином, перехід до зеленої економіки є особливою проблемою для регіонів, що спеціалізуються на вуглецевих галузях, таких як видобуток вугілля,

виробництво викопного палива, сталеварна промисловість, основні хімічні речовини (етилен і аміак) та цемент.

Щоб стати вуглецево-нейтральними, цим секторам доведеться зазнати найкардинальніших змін, або за рахунок впровадження альтернативних джерел енергії, або за рахунок нових технологій виробництва, або за рахунок того й іншого. Але ключова проблема для економічного зростання полягає в тому, що ці зміни вимагають інвестицій у нові, що скорочують викиди парникових газів основних засобів без обов'язкового супутнього збільшення потенційного обсягу виробництва. Таким чином, ці галузі зазнають значних витрат, які, якщо ці екологічні інвестиції витіснять інші, можуть сповільнити зростання.

Крім того, перехід до зеленої економіки ляже непропорційно важким тягарем на менш розвинені регіони, коли йдеться про транспортний сектор та підвищення енергоефективності у житловому секторі. По-перше, у менш розвинених регіонах ці галузі у середньому енергоємніші, ніж у більш розвинених регіонах. По-друге, їхня здатність інвестувати в технології скорочення викидів парникових газів нижча. Таким чином, менш розвиненим регіонам, можливо, доведеться інвестувати більш високу частку свого ВВП у зелений перехід, щоб досягти тієї ж мети, що і їх більш розвиненим країнам. Там, де інвестиції витісняються, порівняно менше коштів буде доступним для інших продуктивних інвестицій. Це знижує їх середньостроковий та довгостроковий потенціал зростання та перспективи наздоганяючого зростання.

Готовність регіонів до «зеленого» переходу оцінюється за допомогою чотирьох ключових факторів, що охоплюють різні виміри «зеленого» переходу:

- кількість дорожніх транспортних засобів на одного мешканця;
- CO₂ інтенсивність (CO₂ викиди на одиницю ВВП);
- інтенсивність викидів парникових газів (викиди парникових газів на одиницю ВВП);
- проблема скорочення викидів CO₂ (викиди при опаленні житлових приміщень).

Усі чотири ключові фактори об'єднані в єдину загальну оцінку «зеленої» готовності. Очікується, що регіони з високим рівнем зеленої готовності матимуть більший потенціал економічного зростання. Результати показані на рис. 2.3.

Присутня явна невідповідність між центром Європи навколо Альпійського регіону, де розташована більшість регіонів з найвищим рівнем готовності до «зеленого» переходу, та рештою ЄС. Очікується, що південні регіони Іспанії, Італії та Греції, а також регіони, розташовані вздовж східного кордону Європи, від Болгарії до Латвії, знову зіткнуться із найсерйознішими проблемами. Багато регіонів на півночі Франції та сході Німеччини також стикаються з найгіршими перспективами економічного зростання, викликаними переходом до «зеленої» економіки. Висококонкурентні та інноваційні європейські регіони, які можуть розробляти та виробляти необхідні екологічно чисті технології, демонструють вищий рівень готовності.

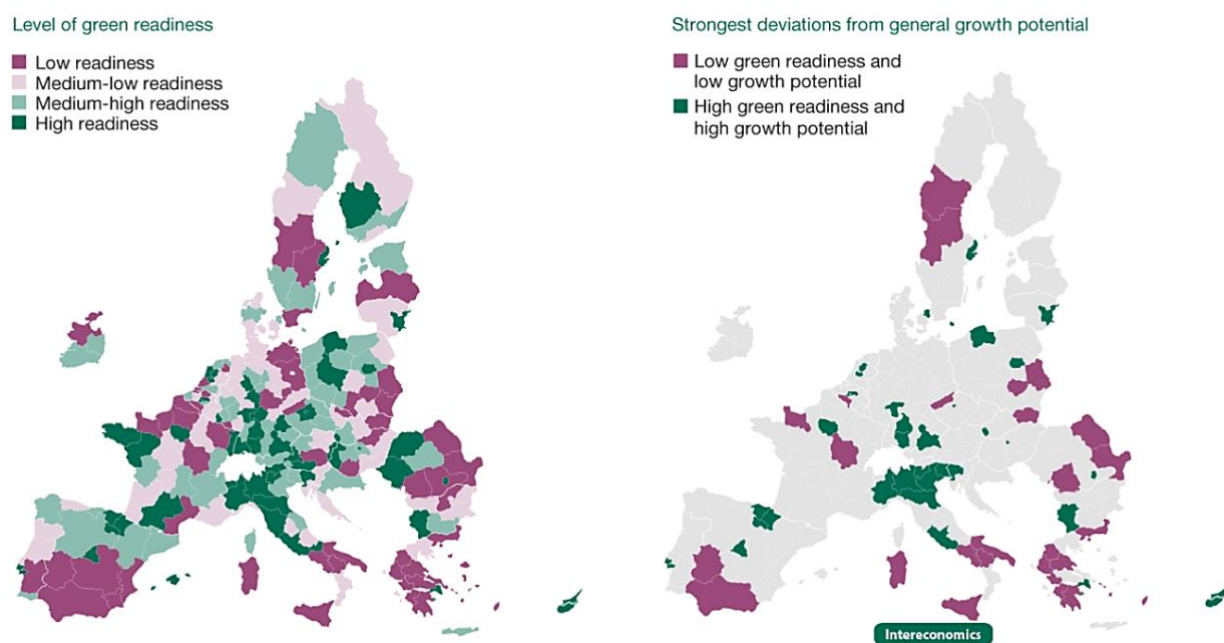


Рисунок 2.3 – Готовність країн ЄС до «зеленого» переходу в 2022 році [65]

На лівій стороні рис. 2.3 показано загальну оцінку чотирьох ключових факторів готовності до зеленої економіки (кількість дорожніх транспортних засобів, CO2 інтенсивності, інтенсивності викидів парникових газів та обтяжливої вартості житла), при цьому регіони згруповані у чотири категорії відповідно до їхньої зеленої готовності. На правій стороні рис. 2.3 рожевим (зеленим) кольором

показано регіони з низьким потенціалом економічного зростання, додатково зниженим зеленим переходом.

Регіони, які знаються на наукомістких послугах, демонструють найвищий рівень готовності до зеленого переходу. Їхня перевага двояка. По-перше, їхнє вироблення, як правило, менше CO₂ інтенсивне, і у них відносно висока частка громадського транспорту, що сприяє скороченню викидів. По-друге, столичні регіони є центрами інновацій з великими перспективами зростання, якщо вони сприятимуть розвитку зелених технологій. Інші регіони, зокрема, ті, що спеціалізуються на вуглеродо-містких галузях, таких як виробництво сталі, зіштовхнуться з більш серйозними проблемами, в основному через необхідність інвестувати в нові, екологічно чисті технології виробництва або екологічно стійкі джерела енергії.

Регіони, показані рожевим кольором із уже низьким потенціалом економічного зростання, зростатимуть ще повільніше через зелений перехід, ніж інші регіони ЄС. Як і у випадку з переходом до цифрових технологій, регіони з низьким рівнем готовності до зеленої економіки та низьким потенціалом зростання переважно знаходяться в Південній Європі, але також включають сільськогосподарські регіони в Румунії та Польщі, а також вуглецеві промислові та гірничодобувні регіони у Франції, Чехії, Словаччини та Швеції. Навпаки, регіони з високим потенціалом економічного зростання та високим рівнем готовності до зеленого переходу переважно є високоурбанізованими районами, наприклад, столицями та іншими мегаполісами. До них відносяться регіон Братислава у Словаччині, Іль-де-Франс у Франції та Ломбардія в Італії.

У Болгарії, Польщі та Румунії регіони, розташовані на зовнішніх кордонах ЄС (в основному сільськогосподарські регіони), демонструють низький загальний потенціал зростання та низький рівень готовності до екологічного переходу, незважаючи на те, що останніми роками вони демонстрували найвищі темпи зростання. Столичні регіони, і навіть регіони з концентрацією прямих іноземних інвестицій (ПІІ) демонструють вищий потенціал економічного розвитку. У Чехії, Угорщині та Словаччині більш старі промислові та гірничодобувні райони,

розташовані на сході, а також північно-західні регіони Чехії мають порівняно нижчий рівень потенціалу зростання та готовності до зеленого переходу, ніж відповідні столичні регіони та регіони, які в минулому отримували значний приплив ПШ. Грецькі регіони в переважній більшості демонструють низький потенціал економічного зростання в перехідний період, за винятком деяких островів та столиці Афін. Враховуючи, що ці регіони останніми роками переживали економічний спад, перспективи їх розвитку, ймовірно, одні з найменших серед країн ЄС.

З 2019 року Європейський Союз досяг багатьох успіхів у питаннях охорони навколишнього середовища. Мета досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 тепер неминуча. Проміжна мета на 2030 рік також є добрим способом змусити країни об'єднатися з метою скорочення викидів парникових газів на 55%, а не на 40% порівняно з 1990 роком.

Реформа ринку квот на викиди вуглецю та ефективне управління цим ринком дозволили ЄС збільшити вартість вуглецю з 5 євро за тону до 80 євро. Це дозволяє застосовувати принцип «забруднювач платить». 10 000 найбільших промислових центрів ЄС зараз зацікавлені в обмеженні викидів вуглекислого газу. Більше того, на енергетичний перехід буде зібрано десятки мільярдів євро, а не кілька мільярдів. Ринок квот був також поширений на морський сектор. ЄС також погодився поетапно скасувати безкоштовні квоти, а саме права на забруднення довкілля, які були розподілені між промисловими групами, і які, ймовірно, переїдуть за межі Європи.

Усі ці реформи є кроком у напрямку до переходу країн ЄС до зеленої економіки. Податок на викиди вуглецю на кордонах ЄС також є чудовою ініціативою, але, на жаль, він має ряд проблем. Цей податок, до якого Франція закликала близько 20 років, міг би стати корисним доповненням до ринку квот. Податок, призначений для боротьби з несумлінною конкуренцією з боку галузей за межами ЄС, які не дотримуються одні й ті самі екологічні стандарти, збільшиться всього на суму від 1 до 2 мільярдів євро, що є незначною сумою

порівняно з 3 трлн. євро імпорту через межі ЄС у 2022 році. Європа, як і раніше, не впроваджує заходи, що можуть бути схожими на протекціонізм.

На додаток до цих важливих заходів Комісія в 2023 році додала багато інших заходів, ефективність яких є досить спірною. Наприклад, Комісія запропонувала створити другий ринок квот на викиди вуглецю, що охоплює домогосподарства, а не промисловість для оподаткування їх викидів вуглекислого газу (опалення будівель та автомобільний транспорт). Досі відповідальність за стягування податків із домогосподарств за викиди вуглекислого газу лежала на урядах. Комісія взяла на себе зобов'язання обмежити цей податок на викиди вуглецю до 45 євро за тону до 2030 року (нинішній рівень національного податку), але після 2030 року ніщо не може стати на заваді зростанню податку до 100 євро або навіть набагато більше. Комісія прагне допомогти найуразливішим домогосподарствам через Соціальний кліматичний фонд, але жодних критеріїв розподілу запропоновано наразі не було.

Війна росії проти України, що почалася в 2022 році, також вивела на порядок денний енергетичне питання. Тому що ЄС імпортує більше половини споживаної енергії. Ця ситуація наголошує на безпеці енергопостачання, а глобальні події впливають на імпорт енергоносіїв.

Виробництво енергії ЄС із відновлюваних джерел знижує його залежність від іноземних джерел і не дозволяє іншим країнам використовувати енергію як економічний та політичний інструмент. Однак війна перетворила імпорт енергоносіїв ЄС на глобальну енергетичну кризу. Оскільки росія підвищила ціни на енергоносії та скоротила споживання енергії, країни-члени розпочали дослідження щодо зберігання енергії та проводилися дослідження з енергозбереження. Враховуючи потребу ЄС у російському газі, зростаючі витрати створюють економічні проблеми та ускладнюють реалізацію ЄС своїх цілей зеленої економіки.

План «REPowerEU» спрямований на припинення використання російських енергоресурсів до 2030 року у відповідь на енергетичну кризу з метою забезпечення плавного переходу до зеленої енергетики. План заснований на трьох

основних цілях: підвищення енергоефективності, виробництво чистої енергії та диверсифікація джерел енергії [66]

У відповідь на труднощі та збої на світовому енергетичному ринку, спричинені вторгненням Росії в Україну, Європейська комісія впроваджує свій план REPowerEU. План, запущений у травні 2022 року, допомагає ЄС

- економити енергію
- виробляти чисту енергію
- диверсифікувати постачання енергії

Завдяки REPowerEU громадяни та бізнес ЄС захищені від нестачі енергії. ЄС підтримав Україну, послабивши цим військову силу росії, чим було прискорено перехід до чистої енергії [66].

Основні досягнення ЄС в рамках плану:

1. Зменшено залежність від російського викопного палива.
2. Заощаджено майже 20% споживаної енергії.
3. Запроваджено ліміт ціни на газ і ліміт світової ціни на нафту.
4. Подвоєно додаткове розгортання відновлюваних джерел енергії.

З вересня 2022 року на російський газ припадає лише 8% усього трубопровідного газу, імпортованого до ЄС, у порівнянні з 41% імпорту ЄС із Росії в серпні 2021 року.

Завдяки плану була досягнута диверсифікація енергопостачання (рис. 2.4) за рахунок:

- укладення угод з іншими третіми країнами щодо трубопровідного імпорту
- інвестування в спільну закупівлю скрапленого природного газу (СПГ)
- забезпечення стратегічного партнерства з Намібією, Єгиптом і Казахстаном для забезпечення безпечного та сталого постачання відновлюваного водню
- підписання угод з Єгиптом та Ізраїлем про експорт природного газу до Європи.

ЄС має попіклуватися про свої енергопостачання не лише на найближчий час, а й на роки вперед. Ось чому партнерства зосереджені на побудові більш зеленого майбутнього, на шляху до кліматичної нейтральності.

Інфраструктура, яку ЄС використовує для газу сьогодні, може бути використана для чистого водню в майбутньому. Отже, сьогоднішні інвестиції також є інвестиціями в декарбонізацію економіки наступних років.

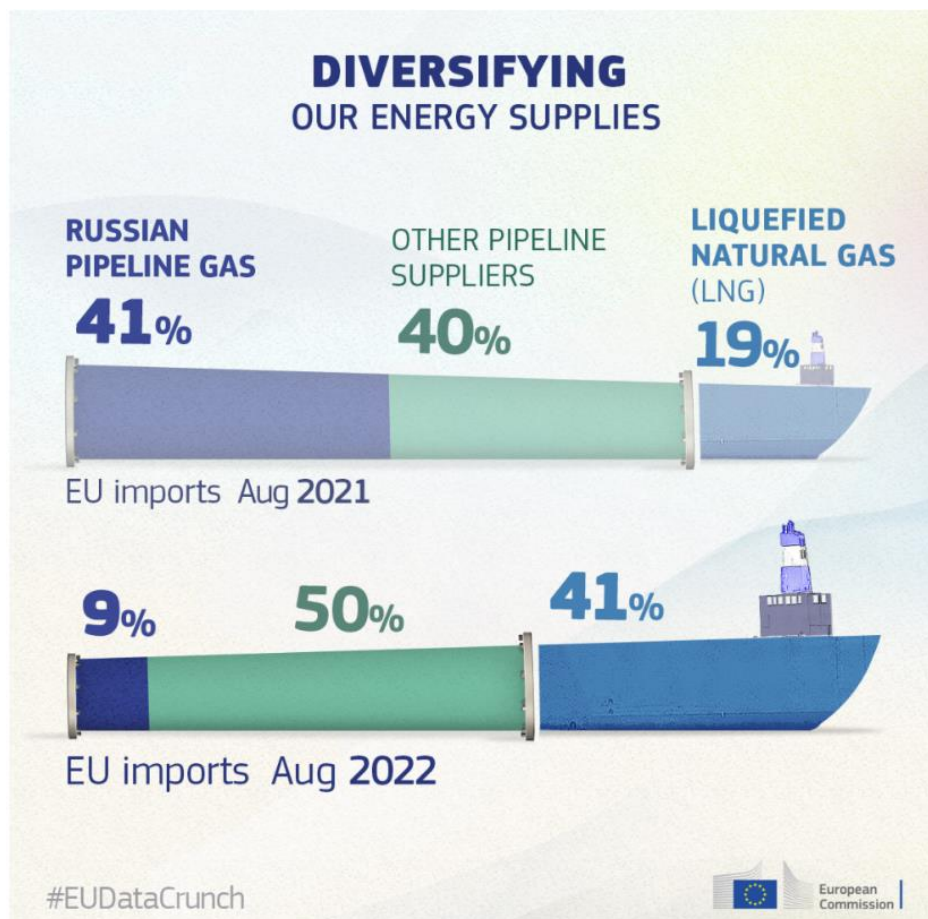


Рис. 2.4 – Диверсифікація енергопостачання в ЄС [66]

Але, у той же час, План ЄС RepowerEU, метою якого є припинення використання російського викопного палива до 2030 року у відповідь на енергетичну кризу, є серйозною проблемою у пошуку альтернативних джерел викопного палива, особливо природного газу, у короткостроковій перспективі. У той час як ЄС диверсифікує свої джерела енергії та знижує залежність від будь-якого одного постачальника, завдання повної заміни російського викопного палива в короткі терміни є дуже амбітним. Для задоволення своїх потреб ЄС покладається на імпорт природного газу з різних країн, включаючи Норвегію, Алжир та Катар [66, с. 5]. Однак задоволення зростаючого попиту на природний

газ з неросійських джерел вимагатиме розширення інфраструктури, укладання нових контрактів на постачання та вирішення потенційних геополітичних та економічних наслідків. Можливість досягнення такої диверсифікації у зазначені терміни залежатиме від таких факторів, як наявність ресурсів, розвиток інфраструктури та геополітичну динаміку.

Окрім екологічних та економічних аспектів, вирішальне значення має соціальний аспект зеленого зростання. У міру просування переходу до зеленої економіки важливо вирішувати потенційні проблеми, пов'язані із зростанням цін на енергоносії та енергетичною бідністю. Хоча технології відновлюваних джерел енергії сприяють скороченню викидів парникових газів, на початковому етапі вони можуть спричинити більш високі витрати, які можуть вплинути на вразливі групи населення. Таким чином, забезпечення справедливого доступу до доступної та чистої енергії стає першорядним у прагненні до сталого та соціально інклюзивного розвитку.

Хоча пандемія Covid-19 та вторгнення росії в Україну нагадали, що кліматична криза – не єдина серйозна проблема Європи, Комісії вдалося дотримуватися обраного курсу. Сотні мільярдів євро зелених фондів ЄС було надано у рамках плану відновлення Європи. ЄС виділяє близько 50 мільярдів євро на рік на боротьбу зі зміною клімату. Але більша частина цієї суми надходить із плану постпандемічного відновлення ЄС «Наступне покоління», який буде скорочено з 2025 року. Станом на 2027 рік рівень бюджетних асигнувань на боротьбу зі зміною клімату становитиме менше 20 мільярдів євро на рік.

Цей дефіцит зеленого фінансування, ймовірно, стане серйозною перешкодою на шляху реалізації Європейського зеленого курсу. Поточні щорічні 50 мільярдів євро є близько 0,3% валового внутрішнього продукту (ВВП) ЄС, це мінімум, якщо Союз хоче відігравати значну роль у залученні інвестицій. Справді, слід нагадати, що додаткові щорічні інвестиції, необхідних досягнення кліматичної мети ЄС до 2030 року, оцінюються приблизно 2% ВВП, і що частка державних інвестицій має становити від 0,5% до 1% ВВП. Це вимагає нового

європейського інвестиційного плану вартістю 180 мільярдів євро на період із 2024 по 2030 рік.

Аналізуючи вищесказане, можна зазначити, що попереду для регіональної економічної згуртованості ЄС чекають важкі часи. Регіони з високим рівнем доходу демонструють найвищий потенціал для економічного зростання, а регіони з низьким доходом – найменший. Подвійний перехід, ймовірно, посилить цю тривожну майбутню тенденцію економічної дивергенції. Політика згуртованості ЄС повинна подолати економічні сили, які сприяють зростанню агломерації високовартісної економічної діяльності в міських і промислових центрах, якщо ЄС хоче досягти своєї мети економічної, соціальної та територіальної згуртованості, як це закріплено в Договорі. Вирішення цього виклику може означати нові підходи до економічного розвитку, які мають бути більш пристосовані до окремих регіонів. Наприклад, у випадку сільськогосподарських регіонів вони відстають від усіх інших у загальному потенціалі зростання, а також у цифровій та зеленій готовності. Оптимальна політика має бути спрямована на вирішення проблеми забезпеченості навичками, інфраструктури, інноваційного потенціалу та інших недоліків у цих регіонах. Але ЄС сьогодні дотримується скоріше галузевого підходу, наприклад, підтримує дослідження та розробки, МСП, розвиток навичок, екологічні інвестиції в різні політичні пріоритети та програми. Це ускладнює реалізацію скоординованого та інтегрованого політичного підходу, який одночасно відповідає багатьом потребам розвитку найменш розвинених регіонів.

Для інших регіонів, які переважно спеціалізуються на низькотехнологічному виробництві або секторах з інтенсивним викидом вуглецю, політичні підходи можуть бути більш поступовими, але все одно адаптованими до їхніх характеристик і потреб. Конкретних галузевих програм, наприклад, підтримки компаній і домогосподарств у їх переході до екологічно чистих, може бути достатньо, щоб утримати їх на стабільному шляху економічного зростання.

РОЗДІЛ 3. ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ПРИНЦИПАХ ЗЕЛЕНОЇ МОДЕЛІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1 Національна політика розвитку зеленої економіки в Україні

В останні десятиліття питання екології, заповідної справи та охорони навколишнього середовища набувають все більшої актуальності у зв'язку зі значними негативними змінами природного середовища. Проблема вивчення зеленої економіки України цікавить багатьох дослідників, що підтверджується досить великою кількістю досліджень з даної проблематики. Проте окремі питання та перспективи розвитку враховані не до кінця та містять суперечності. На законодавчому рівні також розглядається концепція зеленої економіки, яка виражена в низці законів, зокрема у розпорядженні Міністрів України «Про схвалення Стратегії залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013–2016 роки», Закон України «Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» [67]. Проте наразі в Україні відсутня цілісна національна політика впровадження та розвитку зеленої економіки, а стратегія сталого розвитку країни має лише декларативний характер, що унеможлиблює її реальну реалізацію.

Зокрема, кліматична політика України має враховувати можливості Європейського зеленого курсу щодо адаптації України до змін клімату та можливість інтегрувати пріоритети кліматичної політики в національні програми соціально-економічного розвитку.

Верховна Рада України 5 листопада 2021 р. ухвалила Постанову «Про звернення Верховної Ради України до Конференції Організації Об'єднаних Націй зі зміни клімату, яка включатиме проведення 26-ї сесії Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату» [68].

У цьому зверненні підтверджується намір досягти мети Паризької угоди щодо утримання підвищення глобальної середньої температури значно нижче

2°C, беручи до уваги наукові рекомендації, і прагнучи обмежити підвищення до 1,5°C. Ці дані вимагають подальших зусиль, особливо для найбільш уразливих країн, щоб працювати разом, щоб запобігти найгіршим наслідкам зміни клімату. Також увага зосереджується на тому, щоб до 2030 року зробити чисті технології та рішення для сталого розвитку максимально доступними, недорогими та привабливими в усіх секторах, які забруднюють атмосферу.

Верховна Рада України підтримала дії Кабінету Міністрів України щодо затвердження оновленого Національно визначеного внеску до Паризької угоди (ННВ2), створення відповідного плану та впровадження заходів його реалізації [69].

Враховуючи зобов'язання за результатами кліматичного саміту COP 26 у Глазго [70] національна кліматична політика потребуватиме змін у таких тенденціях:

- оновлення правового поля у сфері управління відходами та зниження викидів парникових газів;
- зменшення використання вугілля та інших видів копалинного палива, впровадження зелених ініціатив у промисловості;
- встановлення національної системи торгівлі викидами відповідно до європейських стандартів;
- створення Українського кліматичного фонду;
- переосмислення системи екологічного контролю та прийняття нового законодавства;
- реформування галузі лісового господарства для збільшення площі лісів та впровадження заходів для захисту степових екосистем;
- розробка заходів для боротьби з деградацією земель та підвищення їхньої природної здатності поглиблювати парникові гази.

Європейський зелений курс (EGC) визначає політику ЄС на майбутнє в таких сферах, як клімат, енергетика, біорізноманіття, промислова політика та торгівля, що робить його надзвичайно важливим для нашої країни. Україна має прийняти участь у впровадженні ЄЗК, оновивши додатки до Угоди про асоціацію

та налагодивши відносини з політиками ЄС у таких сферах, як екологія, енергетика, промислові питання та торгівля.. Імплементация ЄЗК та оновлення Угоди про асоціацію має гарантувати залучення України до вирішення проблеми зміни клімату та розвитку національної економіки, а також відкриття економічної інтеграції з ЄС. Отож, ЄЗК має потенціал для посилення сучасної кліматичної політики України шляхом створення стійких і довготривалих ефектів, які забезпечать зростання економіки країни. Впровадження ЄЗК включатиме в себе сприяння інтеграції української промисловості в нові промислові процеси ЄС, зміцнення органічного виробництва та співпрацю у сфері водневої енергетики. Це дає можливість вийти на європейський ринок державних закупівель, отримати доступ до інструментів фінансової та технічної підтримки ЄС для адаптації до зміни клімату, інтегрувати природоохоронні території України в NATURA 2000 [71] через створення спеціальних фінансових інструментів. Перехід до зеленої енергетики сприятиме розвитку високотехнологічного виробництва, збільшуватиме попит на товари та послуги, пов'язані з чистими технологіями, а також забезпечуватиме трансформацію структур промислового виробництва та експорту. Реформа вугільної промисловості є вирішальним кроком у переході до екологічної енергетики, оскільки вона стане частиною системної трансформації вугільних регіонів.

Цей процес має сприяти створенню нових робочих місць і розвитку можливостей шахтарських міст і районів.

Завдяки своїй нормативно-правовій базі ЄС накладає необхідні обмеження на глобальну торгівлю, такі як механізм коригування вуглецевого сліду для імпорту. Це може суттєво вплинути на здатність ринку ЄС конкурувати з українськими товарами в довгостроковій перспективі. Спочатку це відноситься до товарів, отриманих з металургії та інших галузей, таких як сільське господарство, харчова промисловість, енергетика, хімічна промисловість.

Значення ринку ЄС для України настільки важливе, що ЄЗК має надати першочергову увагу запобіганню запровадженню нових торговельних бар'єрів для українських товарів, таких як вуглецеве коригування імпорту. Під час діалогу

між Україною та ЄС важливо підкреслити, що запровадження торговельних бар'єрів у межах ЄС може суперечити правилам СОТ та/або положенням, цілям і принципам Угоди про асоціацію. Крім того, в рамках процесу оновлення Угоди про асоціацію [72] Україна може бути впевнена у відповідному перехідному періоді для впровадження механізму коригування вуглецю щодо імпорту та торгових бар'єрів, пов'язаних з ЄС. Україна може гармонізувати національне законодавство з європейськими стандартами в рамках оновленої Угоди про асоціацію, а також створити справедливую систему розподілу витрат у рамках системи торгівлі викидами та інші заходи для заохочення бізнесу до виконання кліматичних зобов'язань.

Водночас, ЄЗК несе в собі кілька ризиків для України. Щоб адаптуватися до зміни клімату, економіка повинна розвиватися та інвестувати значні кошти в модернізацію, що є проблематичним як через війну, так і через економічні виклики, пов'язані з пандемією COVID-19 в Україні та світі.

Очікується, що посилені стандарти якості для окремих продуктів і технологій в ЄС створять більше перешкод для «промислового безвізу». Експорт вторинної сировини в Україну може зменшитися через розширення вторинного ринку в ЄС, що потенційно вплине на переробну промисловість, яка залежить від такого імпорту. Однак існує мало доказів на підтримку цього прогнозу. На дозволи для українських автоперевізників може вплинути намір ЄС скоротити перевезення вантажів автомобільним транспортом. Через велике значення захисту природи в ЄС Співтовариство та фінансові установи повинні приділяти пильну увагу виконанню відповідних зобов'язань перед Україною. Це включає інвестиції в енергетичні сектори задля природних ресурсів. У зв'язку з новими правилами щодо якості харчової продукції та необхідністю дотримання суворих екологічних стандартів при її виробництві, українська сільськогосподарська знаходиться під загрозою щодо експортування на ринок ЄС. Отже, ризик обмеження доступу українських товарів на ринки ЄС та запровадження нетарифних бар'єрів у торгівлі залишається, що потребує узгодження з бізнес-середовищем у рамках державно-приватного партнерства. Інтеграція політики адаптації до змін

клімату в програми соціально-економічного розвитку є національним пріоритетом України з огляду на потенційні ризики. Це потребуватиме координації з подальшою євроінтеграцією, включно з ЄС.

Україна підтримала ЄЗК у липні 2020 року на політичному рівні, визнаючи, що це важлива складова досягнення її цілей. У березні 2021 р. Кабінет Міністрів України затвердив Національну економічну стратегію на період до 2030 року [73], яка передбачає інноваційне випереджальне економічне зростання з урахуванням Цілей сталого розвитку та досягнення кліматичної нейтральності не пізніше 2060 року.

Водночас надходження фінансових ресурсів на реалізацію національних кліматичних політик значно ускладнилося в умовах війни та відновлення після пандемії COVID-19 і пов'язаного з цим уповільнення економічного зростання, що чинить все більший тиск на бізнес-середовище.

Крім того, у НВВ2 передбачено впровадження більш жорстких норм щодо вихлопних газів – Євро-6, а також наміри щодо повернення плати за реєстрацію авто залежно від його екологічності. В енергетичній сфері у НВВ2 вказано про переведення вугільних ТЕС на газ, закриття вугільних шахт та «лібералізацію» тарифів [74].

У сільському господарстві передбачається збільшення частки органічного землеробства та підвищення вимог до агротехнологій, тоді як найбільших капітальних інвестицій потребуватимуть промисловість та енергетика.

Відповіддю на ці виклики мають стати ефективні заходи з модернізації та трансформації української економіки, розробка нових механізмів залучення інвестицій у пом'якшення наслідків зміни клімату та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку в Україні.

З 2021р. набрав чинності Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» [75], що визначає правові та організаційні засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів й спрямований на виконання зобов'язань України за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. До

повноцінного впровадження моніторингу, звітності та верифікації (МЗВ) в Україні готові лише ті підприємства, які у 2020р. привели технічну документацію у відповідність до поточного стану підприємства, розробили план моніторингу та документацію для підтвердження даних про викиди парникових газів.

На засіданні міжвідомчої робочої групи з координації дій щодо пом'якшення наслідків зміни клімату в рамках ЄЗК було зазначено, що Уряд працює над розробкою механізму оподаткування викидів парникових газів з 2025 року та механізму цільового використання зібраних коштів.

Відповідно до Закону України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» [75] Держекоінспекція повинна контролювати підприємства, зокрема перевіряти дані у звітах про викиди та планах моніторингу викидів, а також встановлювати достовірність інформації у документах.

Впровадження механізмів зменшення викидів парникових газів є початковим етапом у напрямку поліпшення екологічної ситуації. Наступним етапом буде створення ринкових механізмів, таких як квоти на викиди, які можна буде продавати. Це дозволить підприємствам не лише зменшити негативний вплив на довкілля через модернізацію, а й отримати фінансові стимули. Для успішного запровадження системи торгівлі викидами в Україні потрібно здійснити наступні кроки:

- Внести зміни до Закону України "Про охорону атмосферного повітря" [76] для поліпшення регулювання та зменшення викидів забруднюючих речовин;
- Оновити бази даних, що містять інформацію про найкращі методи промислового та сільськогосподарського виробництва для мінімізації забруднення і адаптації до зміни клімату;
- Створити необхідну законодавчу базу для впровадження та функціонування системи торгівлі квотами на викиди парникових газів;

- Проводити регулярні навчання та тренінги з моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів і системи торгівлі квотами для зацікавлених сторін;
- Актуалізувати методику визначення викидів забруднюючих речовин і парникових газів від пересувних джерел.

У рамках реалізації стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, ухваленої Кабінетом Міністрів України в жовтні 2021 року, визначено ключові напрямки:

- зменшення рівня промислового забруднення;
- створення ефективної системи хімічної безпеки;
- раціональне використання природних ресурсів;
- досягнення чистого екологічного стану вод;
- стале лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до зміни клімату;
- запровадження ієрархії поводження з відходами;
- підвищення ефективності системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- збереження біорізноманіття та розвиток природно-заповідного фонду в Україні;
- посилення адаптаційної спроможності соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату;
- стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях.

Ця стратегія також передбачає впровадження екологічних заходів та адаптацію до зміни клімату в різних секторах економіки та має за мету залучити зацікавлені сторони до участі в цьому процесі.

Реалізація цих стратегічних напрямків вимагатиме комплексного підходу та взаємодії всіх рівнів влади, громадськості, та підприємств для досягнення ефективних та сталої екологічної політики.

На виконання пункту 66 Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» та пункту 4 рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України», введеного в дію Указом Президента України, Кабінет Міністрів України у жовтні 2021 р. схвалив Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, а також операційний план її реалізації у 2022–2024 рр. [77].

Ця стратегія також передбачає впровадження екологічних заходів та адаптацію до зміни клімату в різних секторах економіки та має за мету залучити зацікавлені сторони до участі в цьому процесі.

Реалізація цих стратегічних напрямків вимагатиме комплексного підходу та взаємодії всіх рівнів влади, громадськості, та підприємств для досягнення ефективних та сталої екологічної політики.

Розроблена стратегія спрямована на підвищення екологічної безпеки та зменшення впливів зміни клімату в Україні, визначаючи низку стратегічних цілей:

- зменшення рівня промислового забруднення;
- створення ефективної системи хімічної безпеки;
- забезпечення раціонального використання природних ресурсів;
- досягнення екологічного стану водних ресурсів;
- забезпечення сталого лісоуправління та підвищення адаптаційної здатності лісових екосистем до зміни клімату;
- створення правових та економічних механізмів для впровадження ієрархії управління відходами;
- підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та контролю в сфері охорони природи;
- збереження біорізноманіття та розвиток природно-заповідного фонду в Україні;
- посилення адаптаційної спроможності соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату;

- стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях та після відновлення територіальної цілісності України;
- залучення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні та регіональні стратегії та плани управління річковими басейнами;
- підвищення обізнаності представників центральних та місцевих органів влади з питань навколишнього природного середовища та адаптації до зміни клімату

Передбачається, що досягнення цілей державної політики щодо екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату здійснюватиметься двома етапами:

1) До 2025 року планується стабілізація екологічної ситуації через впровадження європейських стандартів у сферах промислового забруднення, відходів, якості повітря, управління лісами та водними ресурсами, біорізноманіття та хімічної безпеки. Також планується оцінка ризиків та вразливості різних секторів та природних компонентів перед наслідками зміни клімату. Важливими є стимулювання екологічних перетворень в економіці, поширення знань про екологію та клімат і підвищення екологічної свідомості громадян.

2) До 2030 року планується досягнення значних зрушень у напрямку поліпшення екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату. Метою є підвищення готовності країни до запобігання та реагування на кліматичні загрози. Також планується досягнення балансу між соціально-економічними потребами та завданнями у сфері екологічної безпеки і зміни клімату. Важливими елементами є інтеграція кліматичних питань у секторальні політики, ефективний моніторинг та створення партнерства між державою, бізнесом, громадськістю та науковим сектором для охорони природи та розвитку низьковуглецевих технологій.

3.2 Практичні задачі імплементації моделі зеленої економіки в Україні в умовах повоєнного відновлення та на шляху до членства в ЄС

Післявоєнна відбудова України матиме значний вплив на розвиток країни в середньостроковій та довгостроковій перспективі. Основи, на яких будується таке відновлення, і цілі окремих елементів плану відновлення, таким чином, суттєво визначають напрямок розвитку нашої країни на багато років вперед. Інвестиції у відбудову енергетичної, житлової, соціальної, освітньої та транспортної інфраструктури матимуть вплив на країну протягом наступних десятиліть.

Незважаючи на численні наявні проблеми, що стають на заваді впровадження та розвитку зеленої економіки, в Україні наявні й певні передумови для її розвитку, які представлені на рис. 3. 1.



Рис. 3.1 Передумови розвитку зеленої економіки в Україні [78, с. 537]

По-перше, пріоритетним і доступнішим напрямком економічного зростання нашої країни є не ресурсозбереження, а наявність значних запасів чорнозему і сприятливі кліматичні умови. Друга вимога полягає в тому, що запаси органічного палива та мінеральних речовин швидко скорочуються. Третьою передумовою розвитку зеленої економіки є потенціал майбутнього розвитку вітроенергетики в Україні через освоєння гірських і степових регіонів. Ще однією передумовою є наявність комплексних можливостей і перспектив для розвитку сільського господарства, особливо органічного. Також наша держава має всі

необхідні ресурси, необхідні для впровадження зеленої економіки, до яких належать важливі чорноземні території, низьке використання хімічних добрив і пестицидів, експортний потенціал до країн Західної Європи та наявність робочої сили [78, с. 540].

4-5 липня 2022 року в швейцарському місті Лугано відбулася презентація проекту Плану відновлення України, а 22 липня Офіс реформ КМУ оприлюднив для коментування проекти розділів плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України відповідно до напрацювань 24 робочих груп [79].

Наразі йдеться про те, що план буде гнучким та динамічним інструментом, який буде змінюватись відповідно до обставин і потреб. А це означає, що Україна має шанс створити такий план відновлення, який би базувався не лише на принципі "build back better" (відбудувати краще, ніж було), а й "build back greener" (відбудувати екологічніше).

Після проголошення та початку імплементації Європейським Союзом Європейського зеленого курсу (ЄЗК), довготермінової ініціативи з метою досягнення кліматично нейтральної Європи до 2050 року, Україна заявила про свої наміри стати його частиною, виконувати амбітні завдання та синхронізуватися з його цілями.

Можна назвати багато фактів на підтвердження таких прагнень України: початок діалогу з ЄЗК на найвищому рівні, декларування мети щодо кліматичної нейтральності до 2060 року, прийняття амбітного другого національно визначеного внеску до Паризької угоди, включення окремих компонентів ЄЗК до секторальних політик тощо.

Але збройна агресія росії проти України на деякий час зупинила процес синхронізації з ЄЗК.

Більше того, сам ЄЗК в ЄС почав змінюватись через події в Україні: питання декарбонізації та відмови від викопного палива стають не лише частиною кліматичної нейтральності, а й нагальними питаннями енергетичної безпеки та незалежності ЄС. В Україні ж зелені питання стали знову актуальними у зв'язку з процесом повоєнної відбудови, зокрема розробкою Плану відновлення.

Міжнародні партнери готові підтримати відновлення України, в тому числі шляхом фінансування низки ініціатив, передбачених Планом відновлення. Очікується, що Україна візьме на себе провідну роль у розробці плану, але партнери матимуть чіткий контроль над принципами, на яких базуватиметься відбудова, які ініціативи реалізовуватимуться та як витрачатимуться кошти допомоги. Пропозиції щодо інструменту фінансування, закріплені у Комюніке Європейської комісії "Ukraine Relief and Reconstruction" [80], мають чіткий критерій (вимогу) щодо сталості: RebuildUkraine Facility [81] має забезпечити, щоб інвестиції у стратегічну цифрову, транспорту та енергетичну інфраструктуру відповідали кліматичним та екологічним політикам та стандартам ЄС.

Така позиція міжнародних партнерів, які підтримують відбудову, не лише дає нам шанс відновити зруйновану інфраструктуру та промисловість на "зелених" засадах, а й забезпечує декарбонізацію та сталий розвиток України на основі принципу кліматичної нейтральності в середньостроковій перспективі.

Ця вимога є не результатом бачення розвитку України, а внутрішньої політики ЄС в рамках Європейського зеленого курсу щодо сталості використання бюджетних коштів ЄС. Фактично, ця умова фінансування є практичним зеленим механізмом, запропонованим Європейською Комісією у своїй комюнікації.

Інструменти та механізми, які можуть забезпечити відповідність процесу відновлення цим принципам, включають дотримання вимог і стандартів енергоефективності та адаптації до зміни клімату на всіх етапах відновлення житла, соціальної та освітньої інфраструктури і населених пунктів.

Це також означає відбудову критичної інфраструктури/підприємств з метою декарбонізації та майбутньої поступової відмови від викопних видів палива (наприклад, електрифікація опалення та підігріву води під час реконструкції окремих районів міст і населених пунктів). Сюди входить підтримка реконструкції промислових об'єктів, які використовують довгоживучі викопні види палива і відмовляються адаптуватися до використання альтернативних видів палива (наприклад, ТЕЦ). Це також включає поетапне відновлення постраждалих від війни природних територій та створення або модернізацію фіскальних

механізмів для підтримки зеленої реконструкції (наприклад, зелені умови кредитування, фонди, зелене оподаткування, податкові пільги та інші форми державної допомоги).

Україна може використати можливості, створені післявоєнною відбудовою, щоб закласти фундамент для сталого зростання в майбутньому. Ця мета є дуже актуальною, і вона може бути досягнута, якщо бачення післявоєнної відбудови буде зеленим.

Однак цей перехід буде дуже складним через те, що деякі завдання (особливо стратегічні проекти) вже почали реалізовуватися на ранніх етапах відбудови, що виключає можливість впровадження (або переходу до) повністю зеленої моделі в майбутньому. Тому починати будувати потрібно вже зараз.

Український уряд також має встановити рамки, параметри та інструкції щодо реконструкції та розвитку зелених міст. Відповідно, зелене відновлення та трансформація міст потребує врахування наслідків кліматичних змін та адаптації до неї, потреби в якнайшвидшій відмові від викопного палива (нафти, газу і вугілля) та інвестицій у них, досягнення цілей кліматичної нейтральності та перепланування міських просторів для створення експериментальних та інноваційних екосистем і локальних міських економік замкнутого циклу, дотримання найвищих стандартів енергоефективності. Така стратегія відбудови міст має на меті забезпечити практичну реалізацію загального принципу «відбудувати краще, ніж було».

Отже, можна запропонувати наступні конкретні засоби та методи для відновлення та перетворення:

Створення екосистеми для будівництва в Україні: заснована на принципах дотримання високих стандартів енергоефективності та адаптації до зміни клімату, ця екосистема застосовується під час будівництва житлових, соціальних та освітніх об'єктів, а також населених пунктів на всіх етапах відновлення.

Зменшення викидів парникових газів в будівлях: під час післявоєнного відновлення чи реконструкції будівельний сектор повинен значно скоротити викиди парникових газів. Це може бути досягнуто шляхом сертифікації

будматеріалів за стандартами ЄС, впровадження енергоощадних технологій та систем опалення, таких як теплові насоси, та електрифікації систем тепlopостачання.

Використання природних рішень, таких як зелені стіни і дахи, біоматеріали і природні ресурси, може сприяти зменшенню викидів парникових газів та переходу до кліматичної нейтральності України.

Розробка типової проектної документації для зеленого планування: створення та безкоштовна передача стандартних проектів для сучасного зеленого планування територій чи будівництва об'єктів може спростити дозвільні процедури в будівництві.

Перехід до концепції нульових відходів у містах. Викиди відходів в Україні в середньому становлять 250-300 кг на душу населення на рік і продовжують зростати. Необхідні зміни полягають у підтримці та просуванні громадських ініціатив, таких як організація міських заходів, заснованих на концепції зелених та безвідходних технологій, сортування та переробка відходів, а також проведення відповідних інформаційних кампаній. Партнерство між владою, бізнесом та громадянами має відігравати ключову роль у вирішенні конкретних питань поводження з відходами відповідно до потреб міст.

Проведення енергоаудиту в містах, створення систем енергоменеджменту та підготовка енергоаудиторів - це сприятиме ефективному використанню енергоресурсів та організації заходів з енергоефективності. Крім того, завдяки зменшенню викидів CO₂ та економії на комунальних послугах за рахунок скорочення тепловтрат у будівлях можна знизити енергоємність економіки та пом'якшити негативний вплив на клімат.

Розробити плани сталої мобільності для міст (як у ЄС). Транспортний сектор є одним з найбільших джерел забруднення та викидів парникових газів через використання застарілих, неефективних і дуже шкідливих для довкілля транспортних засобів. Амбітні цілі для українських міст - покращити велосипедну інфраструктуру, створити пішохідні зони з обмеженим доступом до центрів міст, організувати екологічно чистий і комфортний громадський транспорт та подолати

проблеми з паркуванням. Створити стимули для сталої мобільності: Розширити мережу електрозарядних станцій для збільшення кількості власників електромобілів на 5-7% протягом 10 років. Сприяти використанню електричних велосипедів і скутерів та збільшити пасажирські перевезення мікромобільними видами транспорту, такими як велосипеди та скутери, на 10-20%, залежно від розміру міста.

Розробляти плани озеленення міст і сприяти створенню та охороні природних заповідників у містах, але відмитись від використання «показового» озеленення: поливних нестійких до кліматичних умов газонів, використання інвазійних видів для озеленення міст задля збільшення ресурсоефективності.

Як відправну точку українські міста можуть розглянути Новий Баугауз - інноваційний інструмент, розроблений в ЄС. Новий Баугауз покликаний залучати громадян до розробки нових архітектурних та будівельних стилів, що поєднують в собі стійкість, красу та інклюзивність [82].

Модель зеленої реконструкції України потребує не лише підтримки міжнародних партнерів, насамперед Європейського Союзу (ЄС), але й зміни їхнього бачення майбутньої ролі та місця України в європейській і світовій економіці та торгівлі. Україна повинна розглядатися як частина майбутньої зеленої (кліматично нейтральної) економіки, тобто майбутньої економіки розвиненого світу. Якщо Україна сьогодні розглядатиметься як партнер у досягненні цілей ЄЗК, вона може стати повноцінним елементом Європейського зеленого курсу, оскільки здатна суттєво посилити статус-кво ЄС з низки питань.

Така активна участь у ЄЗК, у тому числі в контексті реконструкції, дозволила б, серед іншого, забезпечити виконання кліматичних та екологічних умов для набуття повноправного членства в ЄС. Ефективне застосування кліматичного та екологічного досвіду ЄС може стати центральною темою процесу відновлення. Це означає, що відновлення буде зеленим, а середньострокові зелені цілі будуть встановлені та реалізовані. Таке активне долучення до ЄЗК, зокрема й у контексті відновлення, забезпечить, серед іншого, й виконання кліматичних та екологічних умов для набуття повноцінного членства в ЄС. А ефективна

імплементация кліматичного та екологічного досвіду Євросоюзу може стати провідною темою процесу відновлення, що означатиме, що відбудова відбувається на зелених засадах за одночасного закріплення зелених цілей на середньострокову перспективу.

ВИСНОВКИ

Розгляд поняття сталого розвитку дає всі підстави стверджувати, що ця категорія є надзвичайно багатогранною та неоднозначною і може бути проаналізована в системах різного масштабу. Це якісний процес змін, що передбачає збалансування інтересів особистості, суспільства і держави в поточному і перспективному періодах на основі забезпечення економічної ефективності, фінансової стійкості, економічного зростання і розвитку екологічної та соціальної підсистем суспільства, а отже, раціональності, що накладається обмеженнями національної безпеки та впливом екологічних чинників.

Сьогодні технологічні, економічні, екологічні та соціальні проблеми призводять до перегляду всієї системи організації безпечного існування та добробуту людства. Це зумовлює необхідність появи зеленої економіки. Адже така економіка інтегрує всі сфери життя. Зелена економіка - це унікальна економіка, яка покращує якість життя за рахунок раціонального використання можливостей навколишнього світу.

В ході дослідження було встановлено, що зелена економіка є засобом забезпечення сталого розвитку, який передбачає переосмислення стандартів життя суспільства з метою захисту природного середовища, підвищення ефективності використання ресурсів, розвитку екологічно безпечних видів діяльності та реструктуризації економіки для збільшення частки зеленого сектору та зменшення частки коричневого сектору. Було визначено наступне. Визначено цілі та принципи зеленої економіки. Сформовано сучасні уявлення про альтернативні моделі соціально-економічного розвитку, які можуть бути використані для пропозиції зеленого маршруту для України.

Аналіз досвіду країн ЄС щодо розвитку зеленої економіки дозволив сформулювати основні інструменти, такі як зелені кластери, зелена енергетика, екологічна модернізація транспорту та органічне виробництво. Усі країни ЄС

визначили енергетичний сектор як ключовий для розвитку зеленої економіки, зосередившись на виробництві відновлюваної енергії та енергоефективності.

В роботі було сформульовано наступні конкретні засоби та методи для відновлення України та інструкції щодо реконструкції та розвитку зелених міст:

- 1) створення екосистеми для будівництва в Україні, заснованої на принципах дотримання високих стандартів енергоефективності та адаптації до кліматичних змін під час будівництва житлових, соціальних та освітніх об'єктів, а також населених пунктів на всіх етапах відновлення;
- 2) використання природних рішень, таких як зелені стіни і дахи, біоматеріали і природні ресурси на етапі повоєнної відбудови України для переходу до кліматичної нейтральності за рахунок зменшення викидів парникових газів;
- 3) зменшення викидів парникових газів в будівлях під час післявоєнного шляхом сертифікації будматеріалів за стандартами ЄС, впровадження енергоощадних технологій та систем опалення, таких як теплові насоси, та електрифікації систем теплопостачання;
- 4) розробка типової проектної документації для зеленого планування та безкоштовна передача стандартних проектів для сучасного зеленого планування територій чи будівництва об'єктів задля спрощення дозвільних процедур в будівництві і, як наслідок, заохочення впровадження зелених принципів розвитку у майбутньому;
- 5) перехід до концепції нульових відходів у містах шляхом просування громадських ініціатив, таких як організація міських заходів, заснованих на концепції зелених та безвідходних технологій, сортування та переробка відходів, а також проведення відповідних інформаційних кампаній;
- 6) проведення енергоаудиту в містах, створення систем енергоменеджменту та підготовка енергоаудиторів для ефективного використання енергоресурсів та організації заходів з енергоефективності. Завдяки зменшенню викидів CO₂ та економії на комунальних послугах за рахунок скорочення тепловтрат у будівлях, знизити енергоємність економіки та пом'якшити негативний вплив на клімат;

- 7) розробка планів сталої мобільності для міст методом покращення мікромобільної інфраструктури (побудова доріжок для електричних велосипедів і скутерів, пішохідних зон з обмеженим доступом до центрів міст, організація екологічно чистого і комфортного громадського транспорту). Створити стимули для сталої мобільності: Розширити мережу електрозарядних станцій для росту кількості власників електромобілів на 5-7% протягом наступного десятиліття;
- 8) відмова від використання «показового» озеленення, тобто поливних нестійких до кліматичних умов газонів, використання інвазійних видів для озеленення міст задля збільшення ресурсоефективності.

Підтримка міжнародних партнерів, зокрема Європейського Союзу, необхідна Україні, щоб реалізувати стійку модель реконструкції. Крім того, країни ЄС повинні розглядати майбутню роль України у світовій економіці та торгівлі, як постійну частину розвиненої світової економіки. Якщо Україна стане стабільним реалізатором у досягненні Європейського зеленого курсу, це допоможе їй міцно інтегруватися в ЄС і значно посилити свою позицію на світовій конкурентній арені.

Незважаючи на те, що в Україні є перспективи та великий потенціал для розвитку зеленої економіки, наразі відсутній єдиний підхід та чітка стратегія розвитку цього сектору. Деякі з цих проблем стосуються використання природних ресурсів, захисту навколишнього середовища та недостатнього фінансування галузі. Тому пропонується зосередитися на вирішенні низки існуючих проблем, розробити цілісну та ефективну концепцію впровадження та розвитку зеленої економіки в Україні та почати реалізовувати цю стратегію на практиці. Як наслідок, лише збалансоване поєднання екологічних, економічних та соціальних факторів дозволить Україні стати на шлях сталого розвитку та досягти економічного зростання і високого рівня якості життя, особливо в період післявоєнної відбудови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N. M. P., Hultink, E. J. The Circular Economy – A new sustainability paradigm. *Journal of Cleaner Production*. 2017. Vol. 143. P. 757–768.
- 2) Schmithüsen, Franz Josef. Three hundred years of applied sustainability in forestry. Working papers. Forest Policy and Forest Economics Department of Forest Sciences. *International series*. 2013. Vol. 1. P. 5
- 3) Самофатова В. А. Сталий розвиток агропродовольчої сфери регіону: теорія, методологія, управління. Монографія. Одеса: Астропринт, 2018. 312 с.
- 4) Брундланд Г. Наше спільне майбутнє: Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку. Оксфорд Юніверсіті Пресс. 1987. С. 125.
- 5) UN Convention on Biological Diversity, key international instrument for sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/observances/biological-diversity-day/convention> (Accessed: 18.11.2023).
- 6) Глинська А. Є. Організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку підприємств легкої промисловості. Рукопис. Київ, 2008. 21 с.
- 7) Т. П. Панюк, Л. А. Богуш. Роль та значення соціальної відповідальності для реалізації концепції сталого розвитку. Науковий погляд: економіка та управління. 2021. №5 (75). С. 83 – 89.
- 8) Васильчук І. П. Оцінка діяльності корпорацій в контексті сталого розвитку. Вісник соціально-економічних досліджень. 2012. Вип. 2. С. 39–44.
- 9) Ruggiero, C. A. Sustainability and sustainable development: A review of principles and definitions. *Science of the Total Environment*. Vol. 786. P. 1-11.
- 10) Keahey, Jennifer. Sustainable development and participatory action research: a systematic review. *Systemic Practice and Action Research*. 2021. P. 291-306.
- 11) Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 18.11.2023).

12) Закон України «Про засади державної регіональної політики». *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 90.

13) Закон України «Про землеустрій». *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 282.

14) Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» від 24.12.1999. № 1359-XIV.

15) Конвенція про охорону біологічного різноманіття ООН. Конвенція, Міжнародний документ від 05.06.1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030 (дата звернення: 18.11.2023).

16) Указ президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019. № 722/2019.

17) Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (дата звернення: 18.11.2023).

18) Гайдуцький І., Голобородько А. Проблеми досягнення цілей сталого розвитку в умовах війни. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ. КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. С. 270-271.

19) 1.4 million people without running water across war-affected eastern Ukraine. UNICEF. 2022. URL: <https://www.unicef.org/press-releases/14-million-people-without-running-water-across-war-affected-eastern-ukraine> (Accessed: 19.11.2023)

20) Ruiz Estrada, Mario Arturo. How Much Inflation and Unemployment Worldwide Can Generate the Russo-Ukrainian War Crisis? 2022. URL: <https://ssrn.com/abstract=4131388> (Accessed: 19.11.2023).

21) The Importance of Ukraine and the Russian Federation for Global Agricultural Markets And The Risks Associated With The Current Conflict. 2022. URL: <https://policycommons.net/artifacts/2473500/the-importance-of-ukraine-and-the>

[russian-federation-for-global-agricultural-markets-and-the-risks-associated-with-the-current-conflict/3495557/](#) (Accessed: 19.11.2023).

22) Буряк Є. В., Редько К. Ю., Чорновол А.О., Орленко О.В. Соціально – економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни. Наукові записки Львівського університету бізнесу та прав. 2022. № 34. С. 132.

23) The Blue Economy: 10 Years, 100 Innovations, 100 Million Jobs. Gunter A. Pauli. Paradigm Publications. 2010. 308 p.

24) Environmental Implications of Three Types of Economies: Brown, Blue and Green by Richard Matthews. 2022. URL: <https://changeoracle.com/2022/06/03/environmental-implications-of-three> (Accessed: 19.11.2023).

25) David Pearce, Anil Markandya, Edward Barbier. Blueprint for a green economy. London: Earthscan Publications Ltd. 1989. 193 p.

26) Cato M. S. Green Economics: An Introduction to Theory, Policy and Practice. London: Earthscan. 2009. 224 p.

27) Kennet M. Progress in Green Economics: ontology, concepts, and philosophy. Civilisation and the lost factor of reality in social and environmental. International Journal of Green Economics. 2007. Vol 1. P. 225-249.

28) Солошич, І. О., Підліснюк В. В. «Зелена економіка» в контексті забезпечення переходу України до сталого розвитку. Наукові доповіді Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2013. № 6. С. 121-129.

29) Кучеров А. В., Шибилева О. В. Концепція зеленої економіки: основні положення і перспективи розвитку. Молодий вчений. 2014. № 4. С. 561-563.

30) United Nations Environmental Programme: Green Economy. URL: <https://www.unep.org/explore-topics/green-economy> (Accessed: 19.11.2023).

31) Патон Б. Є. Національна парадигма сталого розвитку. Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України. 2012. 72 с.

32) Люльчак, З. С., Гречанюк Д. О. Сутність та практичне застосування концепцій сталого розвитку та зеленої економіки у промисловості України стосовно ресурсо- та енергозбереження. Економіка. Менеджмент. Підприємство. 2013. № 25 (1). С. 7–17.

33) Пугачова Н. С. Теоретичні аспекти формування «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку. Ефективна економіка. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7623> (Accessed: 19.11.2023).

34) Allen C. A. Green Economy, Green Growth and Low-Carbon Development – history, definitions and a guide to recent publications Division for Sustainable Development. UNDESA, Division for Sustainable Development. 2012. 65 p.

35) 10 condition for a transition toward a green economy. ICC Paper. № 213 (18/7). 2011. 7 p.

36) Inclusive Green Growth: The Pathway to Sustainable Development. The World Bank. 2012. 171 p.

37) European Comission: European Green Deal. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (Accessed: 19.11.2023).

38) European Commission: Annex to the Communication on the European Green Deal – Roadmap and Key Actions. COM (2019) 640 final, 11 December 2019. URL: https://www.consilium.europa.eu/media/47574/st_15051_2019_add_1_en.pdf (Accessed: 19.11.2023).

39) President Franklin Delano Roosevelt and the New Deal. Library of Congress. United States Legislative Information. URL: <https://www.loc.gov/classroom-materials/united-states-history-primary-source-timeline/great-depression-and-world-war-ii-1929-1945/franklin-delano-roosevelt-and-the-new-deal/> (Accessed: 19.11.2023).

40) The European Green Deal investment plan. *European Parliament* : веб-сайт. URL: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-european-green-deal/european-green-deal-invest-ment-plan> (Accessed: 19.11.2023)

41) European Comission: The European Green Deal investment plan and Just Transition Mechanism explained. URL:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_24 (Accessed: 19.11.2023).

42) European Commission (2020f) A New Industrial Strategy for Europe, Communication from the Commission, COM(2020) 102 final, 10 March 2020. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_en#:~:text=On%2010%20March%202020%2C%20the,enhance%20Europe%27s%20open%20strategic%20autonomy (Accessed: 19.11.2023).

43) European Commission (2020g) Circular Economy Action Plan. For a cleaner and more competitive Europe, Communication from the Commission, COM(2020) 98 final, 11 March 2020. URL: <https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/eu-case-study-june2020-en.pdf> (Accessed: 19.11.2023).

44) European Commission (2020h) A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system, Communication from the Commission, COM (2020) 381 final, 20 May 2020.

45) European Commission (2020n) A Renovation Wave for Europe – greening our buildings, creating jobs, improving lives, Communication from the Commission, COM(2020) 662 final, 14 October 2020. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1835 (Accessed: 19.11.2023).

46) European Union (2018c) Directive (EU) 2018/2002 of the European Parliament and of the Council amending Directive 2012/27/EU on energy efficiency, Official Journal of the European Union, L 328, 21 December 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L.2018.328.01.0210.01.ENG> (Accessed: 19.11.2023).

47) European Union (2018b) Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council on the Governance of the Energy Union and Climate Action, Official Journal of the European Union, L 328, 21 December 2018. URL:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L.2018.328.01.0001.01.ENG> (Accessed: 19.11.2023).

48) European Commission (2022a), *Cohesion in Europe towards 2050: Eighth report on economic, social and territorial cohesion*, Publications Office of the European Union. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_22_763 (Accessed: 20.11.2023).

49) European Commission (2022c), *EU energy in figures – Statistical pocketbook*, Publications Office at the European Union. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7d9ae428-3ae8-11ed-9c68-01aa75ed71a1/language-en> (Accessed: 20.11.2023).

50) The Just Transition Mechanism: making sure no one is left behind. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism_en (Accessed: 20.11.2023).

51) European Green Deal – legal and financial challenges of the climate change. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-020-00637-3> (Accessed: 21.11.2023).

52) European Commission Renewable Energy Directive. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive-targets-and-rules/renewable-energy-directive_en (Accessed: 21.11.2023).

53) European Commission. EU Emission Trading System (EU ETS). URL: https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_en (Accessed: 21.11.2023).

54) European Commission Effort Sharing Regulation. URL: https://ec.europa.eu/clima/policies/effort_en (Accessed: 22.11.2023).

55) European Commission Clean Energy Package. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/clean-energy-all-europeans-package_en (Accessed: 22.11.2023).

56) Assessing the readiness of Georgia for alignment with the EU Green Deal. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-02/undp-georgia-eu4climate-green-deal-assessment-2022-eng.pdf> (Accessed: 22.11.2023).

57) The European Green Deal Industrial Plan. Edelman Global Advisory. URL: <https://www.edelmanglobaladvisory.com/insights/european-green-deal-industrial-plan> (Accessed: 23.11.2023).

58) Eurofound (2023), Green, clean and keen to converge? A convergence analysis of environmental quality of life in the EU, Publications Office of the European Union, Luxembourg. URL: https://www.researchgate.net/publication/372968178_Green_clean_and_keen_to_converge_A_convergence_analysis_of_environmental_quality_of_life_in_the_EU (Accessed: 23.11.2023).

59) Greenhouse gas emission values: 2009–2020. Sustainable development economy and the development of green economy in the European Union. URL: <https://energysustainsoc.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13705-023-00410-7/tables/1> (Accessed: 23.11.2023).

60) Net greenhouse gas emissions. EEA. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_13_10/default/table?lang=en (Accessed: 23.11.2023).

61) European Environment Agency (2020) Trends and projections in Europe 2020 Tracking progress towards Europe's climate and energy targets. Report №:13/2020. Publications Office of the European Union Luxembourg. URL: <https://www.eea.europa.eu/publications/trends-and-projections-in-europe-2020> (Accessed: 23.11.2023).

62) Eurofound and EEA (2023), Green, clean and keen to converge? A convergence analysis of environmental quality of life in the EU, Publications Office of the European Union, Luxembourg. URL: https://www.researchgate.net/publication/372968178_Green_clean_and_keen_to_converge_A_convergence_analysis_of_environmental_quality_of_life_in_the_EU (Accessed: 23.11.2023).

63) Kane M. Electric car sales up 47% in Europe in 2018. URL: <https://insideevs.com/electric-car-sales-up-47-in-europe-in-2018> (Accessed: 24.11.2023).

64) Турлікян Т. Корисний досвід: як уряди різних країн підтримують ринок електромобілів. URL: <http://ecotown.com.ua/news/Korysnyy-dosvid-yak-uryady-riznykh-krayin-pidtrymuyut-rynok-elektromobiliv> (дата звернення: 24.11.2023).

65) The Impact of the Green and Digital Transition on Regional Cohesion in Europe – Intereconomics. URL: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2023/number/2/article/the-impact-of-the-green-and-digital-transition-on-regional-cohesion-in-europe.html> (Accessed: 24.11.2023).

66) European Comission. REPowerEU Affordable, secure and sustainable energy for Europe. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_3131 (Accessed: 24.11.2023).

67) Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" від 12.01.2015 № 5/2015.

68) Про звернення Верховної Ради України до Конференції Організації Об'єднаних Націй зі зміни клімату: Постанова Верховної Ради України від 05.11.2021. №1870-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1870-20#n14> (дата звернення: 25.11.2023)

69) Уряд схвалив цілі кліматичної політики України до 2030 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-cili-klimatichnoyi-politiki-ukrayini-do-2030-roku> (дата звернення: 25.11.2023).

70) Кліматичний саміт у Глазго COP26: що це, чому важливо й чого від нього очікувати. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-59076302> (дата звернення: 26.11.2023).

71) Смарагдова мережа та мережа НАТУРА 2000 - що це таке і навіщо потрібно Україні. URL: <https://wwf.panda.org/es/?264491/NATURA2000> (дата звернення: 27.11.2023).

72) Угода про асоціацію. Європейська Інтеграція. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu> (дата звернення: 27.11.2023).

73) Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (дата звернення: 27.11.2023).

74) Уряд схвалив цілі кліматичної політики України до 2030 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-cili-klimatichnoyi-politiki-ukrayini-do-2030-roku> (дата звернення: 28.11.2023).

75) Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів». Відомості Верховної Ради України. 2020. № 22, ст.150.

76) Закон України Про охорону атмосферного повітря від 16.10.1992 № 2707-ХІІ.

77) Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2021. № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.11.2023).

78) Марченко О.І., Мамалига В.О. Зелена економіка: теоретичні аспекти. Східна Європа: економіка бізнесу та управління. 2019. № 6 (23). С. 535–541.

79) Конференція з питань відновлення України (Лугано, Швейцарія). Департамент комунікацій Секретаріату Кабінету Міністрів України. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/events/4-5-lipnya-konferenciya-z-pitan-vidnovlennya-ukrayini-lugano-shvejcariya> (дата звернення: 28.11.2023).

80) Ukraine: Relief and reconstruction. European Commission. 2022. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_22_3169 (Accessed: 28.11.2023).

81) RebuildUkraine Facility. URL: <https://rebuildukraine.in.ua> (Accessed: 28.11.2023).

82) Новий європейський Баугауз & Україна. URL: [https://zakarpatt-rada.gov.ua/novyy-evropeyskyy-bauhauz-ukrayina/#:~:text=Новий%20європейський%20Баугауз%20\(далі%20НЕВ,для%20впровадження%20Європейської%20зеленої%20угоди](https://zakarpatt-rada.gov.ua/novyy-evropeyskyy-bauhauz-ukrayina/#:~:text=Новий%20європейський%20Баугауз%20(далі%20НЕВ,для%20впровадження%20Європейської%20зеленої%20угоди) (дата звернення: 28.11.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

17 глобальних цілей сталого розвитку: Україна [16, с. 17]

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ

Сталого Розвитку



Ім'я користувача:
Міжнародної економіки Москалюк Наталія

ID перевірки:
1015973283

Дата перевірки:
05.12.2023 17:55:21 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
05.12.2023 17:56:29 EET

ID користувача:
100005722

Назва документа: КМР_Бобровська Т.С_Європейська зелена економіка у глобальній моделі сталого розвитку
Кількість сторінок: 68 Кількість слів: 16001 Кількість символів: 123348 Розмір файлу: 1.93 MB ID файлу: 1015652518

22% Схожість

Найбільша схожість: 3.79% з Інтернет-джерелом (<https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2023/02/Pidruchnyk-Polityka..>

20.9% Джерела з Інтернету 402 Сторінка 70

12.4% Джерела з Бібліотеки 248 Сторінка 78

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 25

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

**ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
Ювілейної 90-ї щорічної студентської
наукової конференції**

**«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО
ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»**

(17 квітня – 20 травня 2023 р.)

УДК 657:330.341-048.38](477)(06)

I-66

Відповідальні за випуск:

Бондарчук Л.М. – к.філол. наук, доцент кафедри бізнес-лінгвістики
Вінська О.Й. – к.е.н., доц, доцентка кафедри європейської економіки і бізнесу
Грищенко Н.В. – к.е.н., доцент кафедри міжнародного менеджменту
Капуш А.В. – к.філол. наук, доцент кафедри німецької мови
Козачок Т.С. – к.е.н., доцент кафедри міжнародного менеджменту
Курбатов С.В. – професор кафедри соціології
Лобецька І.М. – ст. викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Машина Ю.П. – к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів
Сандул М.С. – к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу
Черницька Т.В. – к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Швиданенко О.А. – д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки

*Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.
Автори тез доповідей несуть відповідальність за їхній зміст*

*Рекомендовано до друку
Науково-експертною радою КНЕУ
Протокол № 4 від 18.05.2023 р.*

I-66 Інноваційні проекти для післявоєнного відновлення та розвитку України: зб. доп. Ювілейної 90-ї щорічної студентської наукової конференції, 17 квітня – 20 травня 2023 р. [Електронний ресурс]. Київ, КНЕУ, 2023. 426 с.
ISBN 978-966-926-445-9

Збірник тез здобувачів вищої освіти факультету міжнародної економіки і менеджменту укладено за підсумками їх досліджень, представлених на науковій конференції КНЕУ 17 квітня – 20 травня 2023 р. Доповіді здобувачів присвячено інноваційним проектам для післявоєнного відновлення та розвитку України.

УДК 657:330.341-048.38](477)(06)

*Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ забороняється*

ISBN 978-966-926-445-9

© КНЕУ, 2023

	4
Конішевський Данило	59
Перспективи розвитку автомобільної галузі України в умовах повоєнного відновлення	
Михайліченко Валерія	
Використання інноваційних технологій у післявоєнному розвитку оборонно-промислового комплексу України	61
Бурлакова Яна	
Інноваційні комунікаційні стратегії у повоєнному відновленні України	65
Живко Марія	
Міжнародний бренд-менеджмент в повоєнному розвитку України	68
Юрченко Віолетта	
Дизайн мислення у розвитку економіки України	70
Яременко Є.	
Стратегічні альянси як чинник розвитку конкурентоспроможності підприємств в контексті глобалізації	73
Перекатова Є.Г.	
Формування та розвиток маркетингової стратегії сервісного підприємства	75
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ ПЛАТФОРМА	
«ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ:ІННОВАЦІЙНІ ПРОЕКТИ, МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА ТА ПРІОРИТЕТИ ЗЕЛЕНОГО РОЗВИТКУ»	76
Антонов Євген	
Відродження річкових перевезень як елемент ревіталізації економіки південних регіонів України	76
Артюшенко Анастасія, Лихота Юлія, Івашко Софія, Ожик Катерина, Козаренко Поліна	
«Green phoenix» - інноваційний проєкт щодо відродження будівельного та енергетичного секторів України	79
Бобровська Тетяна	
Механізм стимулювання зеленого розвитку України: досвід ЄС	81
Бойко Єлисавета	
ІКТ як один з ключових напрямів в процесі повоєнного відновлення економіки України	84
Вара Дарина	
Роль іноземних інвестицій у відновленні економіки України	86
Голубець Олеся	
Розвиток логістичних мереж України з країнами ЄС у контексті продовольчої безпеки	89
Дегтяр Ярослав	
Вплив вимушених мігрантів з України на економіки приймаючих країн (на прикладі ринку праці США)	92
Загурський Максим	
Впровадження міжнародних інноваційно-технологічних мереж для повоєнного відновлення національної економіки України	94
Зоріло Ганна	
Пріоритетні напрями деофшоризації вітчизняної економіки	96
Кричун Ольга	
Стратегічне співробітництво України та США у повоєнній відбудові економіки	98

Список використаних джерел:

1. Вплив воєнних дій росії на світовий ринок деревини.
[URL:https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/24-06-22-5/](https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/24-06-22-5/) (дата звернення 12.04.2023)
2. Закон щодо отримання земельної ділянки .
[URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text) (дата звернення 15.04.2023)
3. The war has devastated Ukraine's environment, too.
<https://www.economist.com/europe/2023/01/12/the-war-has-devastated-ukraines-environment-too> (дата звернення 15.04.2023)
4. Зруйнована Україна: наслідки війни для наших міст, природи та сільського господарства.
<https://hmarochos.kiev.ua/2023/03/27/zrujnovana-ukrayina-naslidky-vijny-dlya-nashyh-mist-pryrody-ta-sil'skogo-gospodarstva/> (дата звернення 16.04.2023)
5. Враховуючи збитки, завдані довкіллю і клімату, Україні потрібна зелена відбудова.
<https://ecoaction.org.ua/ukraini-zelena-vidbudova.html> (дата звернення 16.04.2023)
6. Випадки потенційної шкоди довкіллю, спричинені російською агресією [інтерактивна мапа]. <https://ecoaction.org.ua/warmap.html> (дата звернення 15.04.2023)

Бобровська Т.С.

«Міжнародна економіка», 5 курс

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки Мартинюк О.В.

МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ЗЕЛЕНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ДОСВІД ЄС

Європейський Союз (ЄС) перебуває в авангарді просування та впровадження політики, спрямованої на досягнення сталого розвитку, в тому числі у розвитку зеленої економіки. Зелений розвиток передбачає економічне зростання, яке є екологічно стійким, соціально інклюзивним та економічно життєздатним. Як наслідок, багато країн звертаються до ЄС за рекомендаціями щодо впровадження політики зеленого розвитку. Україна, країна Східної Європи, є однією з країн, які прагнуть стимулювати зелений розвиток і може перейняти у ЄС досвід для стимулювання своєї зеленої економіки. Післявоєнне відновлення України має базуватися на засадах Європейського зеленого курсу та з залученням провідних екологічних інструментів.

Україна має багату базу природних ресурсів, включаючи родючі ґрунти, ліси та водні ресурси. Однак країна зазнала деградації довкілля через індустріалізацію, нераціональне землекористування та війну. Серед інших екологічних проблем - високий рівень забруднення, вирубка лісів та ерозія ґрунтів. Уряд України визнає необхідність впровадження політики, що сприяє зеленому розвитку для вирішення цих проблем [1].

Європейський Союз встановив цілі у сфері відновлюваної енергетики в рамках своїх зусиль зі сприяння "зеленому" розвитку. У цьому контексті Європейська комісія, зокрема, запропонувала підвищити цільовий показник для Євросоюзу на 2030 р. щодо

використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) з нинішніх щонайменше 32% до принаймні 40% від валового кінцевого споживання енергії в межах ЄС. Європа також впроваджує політику, спрямовану на заохочення використання ВДЕ, таку як "зелені" тарифи, які надають додаткові фінансові стимули.

Україна може застосувати подібний підхід, встановивши цілі у сфері зеленої енергетики та впроваджуючи політику, спрямовану на стимулювання використання відновлюваних джерел енергії. Україна має значний потенціал відновлюваної енергетики, включаючи енергію сонця, вітру та біомаси. У Верховній Раді України було зареєстровано проект №9213 [2] з метою забезпечення розвитку відновлюваної енергетики на конкурентних засадах, інтеграції «зеленої» генерації в енергосистему та ринок електроенергії, а також імплементації положень європейського законодавства. Зокрема цей законопроект надасть можливість отримувати "зелений" тариф, на рівні встановленому під час введення об'єктів в експлуатацію, для об'єктів відновлюваної енергетики, які було пошкоджено або зруйновано протягом воєнного стану, після їх відновлення, а також підвищить гнучкість аукціонної моделі підтримки виробництва електроенергії з альтернативних джерел з урахуванням провідного досвіду Європейського Союзу.

ЄС також скоротив шкідливі викиди у довкілля, що підтверджує та направляє зусилля зі сприяння зеленому розвитку. Скорочення викидів шкідливих парникових газів відбулося у різних секторах, таких як транспорт і промисловість. ЄС вже виповнили свій план по скороченню викиду парникових газів на 40% до 2030 року порівняно з рівнем 1990 року і планують підвищити цей рівень до 50% [3]. ЄС впроваджує політику, спрямовану на досягнення цієї мети, наприклад, Систему торгівлі квотами на викиди (СТВ), яка встановлює обмеження на викиди в енергетичному та промисловому секторах. Система вуглецевих викидів ЄС працює з 2005 року. До неї приєдналися Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн, Швейцарія. Метою є скорочення викидів парникових газів для зменшення негативного впливу на клімат і довкілля, але при тому економічно доцільно. Система охоплює сектор виробництва електроенергії, промисловість (зокрема, виробників цементу, сталі, нафтохімічну галузь) та авіалінії. Завдяки використанню ВДЕ та зменшенню використання установок, які працюють на вугіллі, з 2012 по 2019 роки викиди енергетичного сектору в ЄС знизилися на 28%.

Україна може застосувати подібний підхід, встановивши цілі зі скорочення викидів та впроваджуючи політику, спрямовану на досягнення цих цілей. Україна має значний профіль викидів парникових газів, причому енергетичний та промисловий сектори є найбільшими емітентами. Країна може впроваджувати політику, таку як СТВ, для скорочення викидів у цих секторах. 18 липня 2022 року Верховна Рада ухвалила урядовий законопроект №6477, за яким в Україні буде створено національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів (РВПЗ). Це важливий крок для того, щоб зробити повітря в Україні чистішим, а також контролювати та зменшувати викиди шкідливих речовин [4].

ЄС також розробив політику циркулярної економіки, спрямовану на сприяння ефективному використанню ресурсів та зменшенню відходів, що спрямована на мінімізацію використання первинних ресурсів шляхом сприяння переробці та повторному використанню матеріалів. Ефективне поводження з відходами – ще одна реформа на «зеленому» шляху України до євроінтеграції. У червні 2022 року Верховна Рада вже зробила перший крок до неї ухваленням рамкового законопроект про управління відходами [5]. Розв'язання питання

відходів особливо актуальне зараз, коли їхня кількість суттєво зростає внаслідок військових дій. Під час очищення територій, розбору завалів, відновлення житлових будинків та підприємств з'являється велика кількість будівельного сміття, тому законопроект було доповнено частиною про те, як управляти цим видом відходів. На шляху до ЄС та чистого довкілля Україна має працювати над цілою системою з управління відходами, що забезпечить створення та реалізацію механізму їхнього розподілу, належної утилізації чи зберігання, а також налагодить її ефективне функціонування.

Україна може скористатися досвідом ЄС у сприянні зеленому розвитку для досягнення екологічно стійкого, соціально інклюзивного та економічно життєздатного економічного зростання. Ставлячи перед собою амбітні цілі та впроваджуючи політику для їх досягнення, Україна може зробити внесок у глобальні зусилля з подолання зміни клімату та побудови сталого майбутнього для своїх громадян.

Підсумовуючи, ЄС має низку політик і механізмів, які можна використовувати для стимулювання зеленого розвитку. Україна може використати цей досвід для підтримки власного переходу до зеленої низьковуглецевої економіки. Однак важливо зазначити, що досвід ЄС не може бути безпосередньо перенесений на Україну. Україна стикається з унікальними викликами та можливостями, коли йдеться про зелений розвиток. Тому будь-які запроваджені механізми мають бути пристосовані до особливостей України. Вживаючи заходів для сприяння сталому розвитку, Україна може допомогти пом'якшити загрозу зміни клімату та забезпечити більш стаке майбутнє для прийдешніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Відбулося друге засідання робочої групи Діалогу високого рівня щодо Європейського зеленого курсу і зеленого переходу України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidbulosya-druge-zasidannya-robchoyi-grupi-dialogu-visokogo-rivnya-shchodo-yevropejskogo-zelenogo-kursu-i-zelenogo-perehodu-ukrayini> (дата звернення: 18.04.2023)
2. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення енергетичної безпеки та зеленої трансформації енергетичної системи України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-deyakikh-zakoniv-ukraini-shchodo-vidnovlennya-energetichnoi-bezpeki-ta-zelenoi-transformatsii-energetichnoi-sistemi-ukraini> (дата звернення: 18.04.2023)
3. ЄС скоротить викиди парникових газів на 55%. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/04/21/673202/> (дата звернення 18.04.2023)
4. Проект Закону про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/38698> (дата акту: 18.04.2023)
5. Проект Закону про управління відходами. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69033 (дата звернення: 18.04.2023)